

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА МАГІСТРА
На тему «КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ВИТРАТ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА»

Спеціальності 071 «Облік і оподаткування»

Студентки 2 курсу, групи ОП.мз-01с

Бобошко Раїси Михайлівни

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр.

Кваліфікаційна робота магістра містить результати власних досліджень.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело

_____
(підпис)

Бобошко Р. М.
(ініціали та прізвище студента)

Керівник: к.е.н., ст. викладач Овчарова Н.В.

_____
(підпис)

Суми - 2021 рік

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи на тему:

«КОНТРОЛЬ ТА АНАЛІЗ ВИТРАТ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА»

студентки Бобошко Раїси Михайлівни

В умовах поглиблення ринкових відносин, появи нових викликів та посилення конкурентної боротьби існує необхідність у формуванні ефективних та більш виважених управлінських рішень, які базувалися на використанні сучасних інструментів управління. Тому виникає потреба у вдосконаленні технології використання елементів аналізу та контролю витрат діяльності аграрного виробництва та внесенні коректив до генерування традиційних інформаційних масивів.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів здійснення аналізу та контролю витрат діяльності на підприємствах сільськогосподарської галузі та розроблення рекомендацій щодо удосконалення процесу їх реалізації та інформаційного забезпечення з метою прийняття управлінських рішень.

Об'єктом дослідження є процес організації аналізу та контролю витрат діяльності ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів аналізу та контролю витрат діяльності сільськогосподарських підприємств.

Для досягнення поставленої мети були використані наступні методи дослідження: системний підхід, табличний та графічний методи, аналіз і синтез, індукція та дедукція, методи групування, коефіцієнтів.

Інформаційною базою кваліфікаційної магістерської роботи є первинна документація, реєстри обліку та фінансова звітність об'єкта дослідження, нормативно-правові акти, наукові дослідження вчених.

Основний науковий результат роботи: розроблено механізм

удосконалення інформаційного забезпечення, удосконалення аналізу витрат ТОВ АФ «Вікторія», а саме:

- вдосконалено аналіз витрат та управління ними шляхом систематизації розподілу виробничих витрат відповідно до запропонованого алгоритму в ТОВ агрофірма «Вікторія», що дасть змогу аналізувати інформацію щодо накопичення виробничих витрат на вирощування продукції;
- запропоновано розширити напрями організації контролю витрат виробництва, накопичення інформації щодо рівня витрат за етапами технологічного процесу.

Одержані результати можуть бути використаними у діяльності ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ» (довідка про впровадження). Результати апробації основних положень роботи розміщені у науково-практичному фаховому виданні «Економіка та суспільство».

Ключові слова: аналіз, контроль, витрати, земля, діяльність, система управління, інформаційне забезпечення.

Зміст кваліфікаційної випускної роботи викладено на 52 сторінках, зокрема список використаних джерел із 38 найменувань, розміщений на 4 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 6 рисунків, а також 10 додатків, розміщених на 13 сторінках.

Рік виконання кваліфікаційної роботи – 2021 рік.

Рік захисту роботи – 2021 рік.

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет
Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту
Кафедра бухгалтерського обліку та оподаткування

ЗАТВЕРДЖУЮ
Завідувач кафедри
к.е.н., доцент
_____ Серпенінова Ю.С.
(підпис)
«__» _____ 2021 р.

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ МАГІСТРА
спеціальність 071 «Облік і оподаткування»
студенту 2 курсу, групи ОПмз-01с
Бобошко Раїсі Михайлівні

(прізвище, ім'я, по-батькові)

1. Тема роботи: «Контроль та аналіз витрат сільськогосподарського підприємства» затверджена наказом по університету від «9» листопада 2021 року №0809-VI
  2. Термін подання студентом закінченої роботи «14» грудня 2021 року
  3. Мета кваліфікаційної роботи полягає в дослідженні теоретичних і практичних аспектів здійснення аналізу та контролю витрат діяльності на підприємствах сільськогосподарської галузі та розроблення рекомендацій щодо удосконалення процесу їх реалізації та інформаційного забезпечення з метою прийняття управлінських рішень.
  4. Об'єкт дослідження: процес організації аналізу та контролю витрат діяльності ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ».
  5. Предмет дослідження: сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів аналізу та контролю витрат діяльності сільськогосподарських підприємств.
  6. Кваліфікаційна робота виконується на матеріалах ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ».
  7. Орієнтовний план кваліфікаційної роботи, терміни подання розділів керівникові та зміст завдань для виконання поставленої мети
- Розділ 1 «Концептуальні основи аналізу та контролю витрат в управлінні сільськогосподарським підприємством» - 22 жовтня 2021 року
(назва – термін подання)
- У розділі 1 розкрити економічну сутність управління витратами с/г підприємства, контроль в системі управління витратами, аналіз витрат для

формування управлінських рішень, зробити висновки

Розділ 2 «Розвиток та особливості обліково-аналітичного забезпечення управління сталим розвитком сільськогосподарських підприємств» - 12 листопада 2021 року

(назва – термін подання)

У розділі 2 здійснити аналіз та контроль витрат підприємства сільськогосподарської галузі та розглянути рівень обліково-аналітичного забезпечення

(зміст конкретних завдань до розділу, які має виконати студент)

Розділ 3 «Вдосконалення аналізу та контролю витрат в системі управління ТОВ агрофірма «Вікторія»» - 3 грудня 2021 р.

(назва – термін подання)

У розділі 3 запропонувати шляхи вдосконалення методики та інформаційного забезпечення аналізу та контролю витрат сільськогосподарських підприємств

Дата видачі завдання: «30» вересня 2021 року

Керівник кваліфікаційної роботи

_____

(підпис)

Овчарова Н.В.

(ініціали, прізвище)

Завдання до виконання одержав

_____

(підпис)

Бобошко Р. М.

(ініціали, прізвище)

ЗМІСТ

ВСТУП	8
РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ	10
1.1 Економічна сутність системи управління витратами с/г підприємства	10
1.2 Контроль в системі управління витратами аграрного сектору	14
1.3 Аналіз витрат для формування управлінських рішень	19
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ВИТРАТ НА ПРИКЛАДІ ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ»	25
2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ агрофірма «Вікторія»	25
2.2 Аналіз витрат діяльності ТОВ агрофірма «Вікторія»	28
2.3 Особливості організації контролю витрат в агрофірмі	33
РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ»	37
3.1 Вдосконалення інформаційного забезпечення аналізу	37
3.2 Вдосконалення контролю витрат агрофірми	42
ВИСНОВКИ	46
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	48
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Основною умовою зростання прибутку, розвитку агропромислових підприємств є підтримка оптимального рівня витрат. Досягнення успіху в конкурентній боротьбі та отримання максимальних прибутків можливо за умови ефективного використання ресурсів, запасів, зменшення витрат діяльності організації, якості управління системою господарювання. Управління витратами має важливе місце у всіх сферах діяльності й вагоме значення та цінність незалежно від місця походження і центрів виникнення. Контроль та аналіз сільськогосподарського підприємства є необхідними інструментами управління витратами, які мають безпосередній вплив на діяльність організації в цілому. В цьому є актуальність теми дослідження.

Перспективи розвитку підприємства залежать від рівні, структури та обсягів витрат. Вміння планомірно й раціонально керувати ними в періоди погіршення кон'юнктури ринку підвищує шанси на виживання. Управління витратами є важливою функцією економічного механізму підприємства, це підтверджує численна кількість науково обґрунтованих концептуальних конструкцій, методів та моделей системи управління. В свою чергу, управління витратами слід розглядати як сукупність чітко виражених процесів, яким характерні взаємозв'язки та безперервність здійснення. Проте, основною проблемою є те, що на практиці безпідставно ігнорується управління цими витратами. Як результат – виникають непоодинокі випадки доведення до збиткового рівня, а подекуди – банкрутства підприємств. Відповідно, виникає гостра потреба у визначенні сутності та характеристики складових кожного із процесів системи управління витратами, що в подальшому дасть можливість впровадження їх на практиці.

Значний внесок у розвиток теорії і практики системи планування, принципів і видів контролю за витратами в сільськогосподарських організаціях здійснили науковці: Амосов А.І., Арашуков В.П., Абалкін Л.І., Баутін В.М., Гешель В.І.П., Коваленко Н.Я., Комов В.Г., Клименко Ю.І.,

Лебедєв В.Г., Личко К.П., Макарова Л.Г., Милосердов В.В., Мініна Л.С. , Серков А.Ф., Савицька Г.В., Трафімов А.Г., Хоружий Л.І., Югай А.М. та інші. Залишаються актуальними наукові дослідження в галузі планування і здійснення аналізу та контролю за витратами на сучасному періоді розвитку сільськогосподарських підприємств, пошук шляхів виходу їх з кризового стану.

Метою кваліфікаційної роботи є дослідження теоретичних і практичних аспектів здійснення аналізу та контролю діяльності на підприємствах сільськогосподарської галузі та розроблення рекомендацій щодо удосконалення процесу їх реалізації та інформаційного забезпечення з метою прийняття управлінських рішень.

Для здійснення мети необхідно вирішення у роботі наступних завдань:

- дослідити економічну сутність системи управління витратами с/г підприємства;
- розкрити місце контролю та аналізу в системі управління витратами аграрного сектору;
- розглянути організаційно-економічну характеристику ТОВ агрофірма «Вікторія»;
- проаналізувати динаміку та структуру витрат діяльності ТОВ агрофірма «Вікторія», визначити особливості організації контролю витрат в агрофірмі;
- визначити можливі шляхи вдосконалення проведення аналізу та контролю витрат діяльності агрофірми та їх обліково-аналітичного забезпечення.

Об'єктом дослідження є процес організації аналізу та контролю витрат діяльності ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ».

Предметом дослідження є сукупність теоретичних, методичних і практичних аспектів аналізу та контролю витрат діяльності сільськогосподарських підприємств.

При написанні роботи були використані законодавчі акти, нормативні

документи, національні та міжнародні стандарти бухгалтерського обліку, наукові публікації досліджуваної теми, підручники, дані річних фінансових та управлінських звітів ТОВ агрофірми «Вікторія», статут, накази, затверджені норми на підприємстві та інші матеріали дослідження.

При виконанні дослідження витрат були використані економічно-статистичний, розрахунковий, математичний метод економічного аналізу, було використано загальні (порівняння, синтез, індукція, дедукція) та спеціальні (документація, інвентаризація) методи.

РОЗДІЛ 1. КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В УПРАВЛІННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

1.1 Економічна сутність системи управління витратами с/г підприємства

Управління сільськогосподарським виробництвом має свої особливості, пов'язані з унікальністю цієї галузі. Так, її діяльність нерозривно пов'язана з землею, природними умовами, біологічними активами, відповідно в процесі управління необхідно враховувати вимоги не тільки юридичних, економічних, а й біологічних законів. Крім того, сезонність виробництва викликає необхідність створення значних матеріальних запасів, що подовжує терміни оборотності коштів. Це одна з причин того, що сільське господарство – розглядається фондомістка галузь, що має більш тривалий термін окупності інвестицій.

Розосередження працівників на великій території, мінливі за непередбачувані умови роботи ускладнюють поточну управлінську діяльність, забезпечення її узгодженості і координації.

Зазначені фактори створюють відповідні ускладнення в формуванні системи управління сільськогосподарським виробництвом. Досить вагомі труднощі виникають в процесі управління таким найважливішим елементом сільськогосподарського виробництва як витрати.

Основними нормативними документами які регламентують облік витрат в сільському господарстві є Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», положення бухгалтерського обліку, зокрема ПСБО 30 «Біологічні активи», Податковий кодекс України, накази, інструкції, положення та методичні рекомендації, а також внутрішні регламенти підприємства.

Витрати це досить складне поняття яке розглядається в системі фінансового, управлінського та податкового обліку, з економічної, фінансової, планової точок зору.

Аналізуючи підходи до визначення витрат наведених в додатку Б можна відокремити його основні характеристики (рис.1.1)

Рисунок 1.1.–Основні елементи економічної сутності поняття «витрати»

Вагоме значення для формування подальшої системи управління витратами є їх класифікація (додаток В) яка дає змогу не лише краще планувати та визначати витрати, а і більш ґрунтовно здійснювати їх аналіз та виявляти певні співвідношення між групами витрат та враховувати ступінь їх впливу на формування фінансового результату.

Враховуючи багатоаспектність поняття витрати, в спеціальній літературі відсутній єдиний підхід до розкриття економічного змісту поняття управління витратами (додаток Г).

В рамках процесного підходу управління витратами розглядаються як процес цілеспрямованого формування рівня витрат діяльності підприємства.

Крім цього управління витратами можна розглядати через систему принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень.

Для ефективного використання фінансових та матеріальних ресурсів діяльності підприємства і оптимізації витрат доцільно створити комплексну систему управління витратами. Це дасть можливість в подальшому підвищити ефективність господарської діяльності, збільшити доходи, покращити фінансові результати та забезпечить стабільний розвиток підприємства у конкурентному ринковому середовищі.

Узагальнюючи підходи до визначення системи управління витратами наведених у додатку Д під системою управління витратами розумітимемо сукупність пов'язаних методів, механізмів, складових елементів, які реалізуються в певних функціональних обов'язків та складають певну цілісну систему, узагальнюють процеси, вирішуються поставлені завдання, здійснюються стратегічні плани.

Дослідження підходів до розуміння сутності системи управління та враховуючи особливості діяльності сільськогосподарських підприємств дало змогу відокремити комплекс елементів системи управління витратами сільськогосподарських підприємств який наведено на рис. 1.2.

Основними завданнями системи управління витратами підприємства є: розробка стратегії та заходів їх реалізації; встановлення норм; пошук шляхів оптимізації рівня витрат; здійснення моніторингу та контролю всіх структурних підрозділів; створення технічно – інформаційного забезпечення; зниження собівартості продукції.

Забезпечення керівників підприємства всією необхідною інформацією про стан виробничих витрат в системі управління витратами дасть змогу:

- приймати ефективні управлінські рішення;
- контролювати витрати у порівнянні з нормами (стандартами, бюджетами та ін.);

- будувати економічну стратегію розвитку господарства;
- оцінювати формування собівартості протягом виробничого процесу;
- оцінювати витрати в розрізі підрозділів підприємства та в розрізі кожного виду продукції;
- приймати рішення щодо доцільності виробничого процесу, ефективності використання матеріальних запасів.

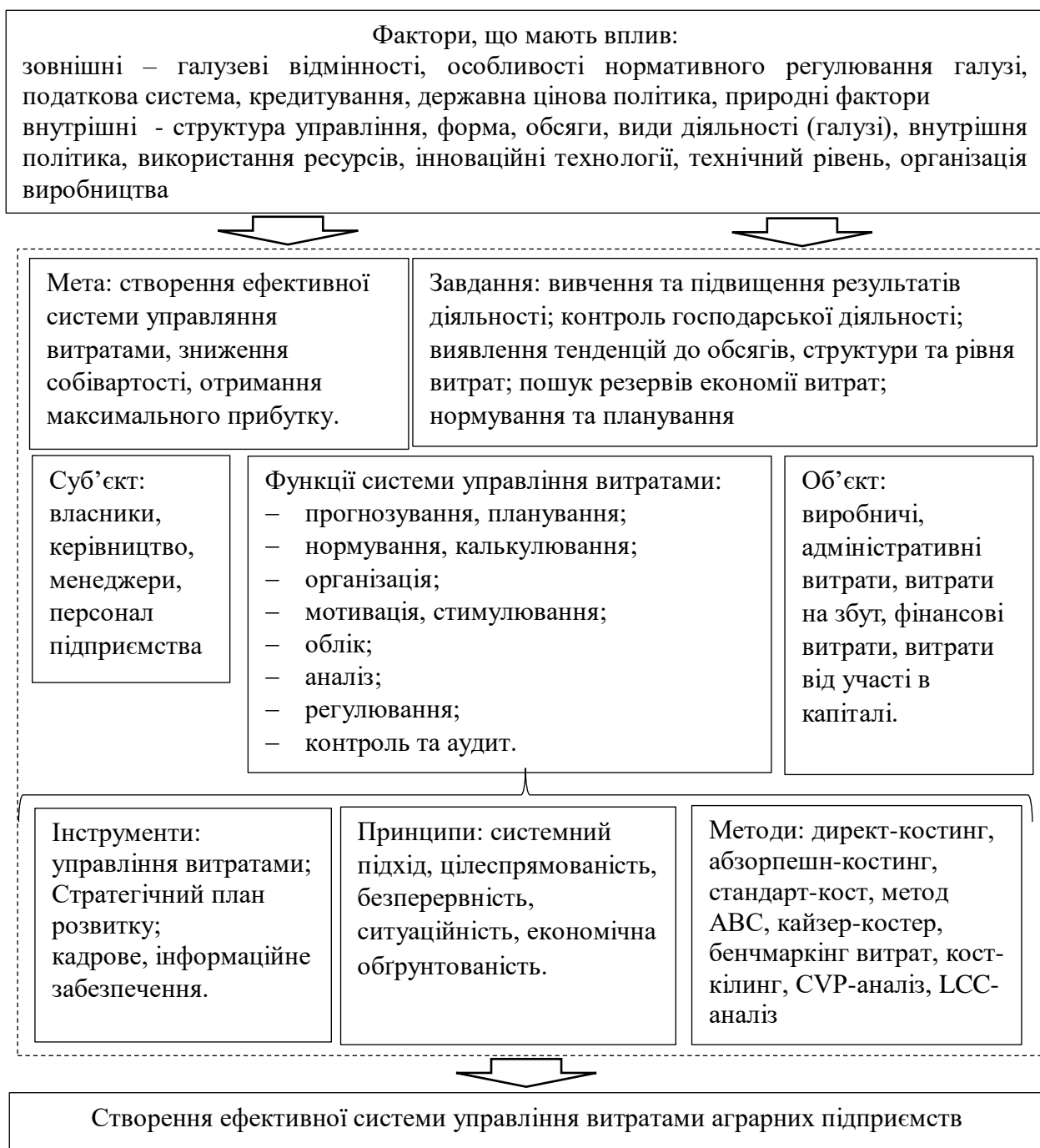

Рисунок 1.2. - Система управління витратами сільськогосподарських підприємств

Таким чином, система управління витратами –це розробка постійного цілеспрямованого впливу на структуру витрат, їх склад та поведінку, яка відіграє вагомe значення при роботі будь якого підприємства та визначає напрямки його росту, рівень ефективності, дозволяє визначити можливі резерви. Вплив на стан підприємства можна здійснювати використовуючи сучасні інструменти управління витратами, інноваційні механізми зниження витрат. Застосування сучасних підходів до системи управління витратами допоможе підвищити прибутковість підприємства шляхом оптимізації рівня конкурентоспроможності на ринку. У такий спосіб стане можливим досягнення стратегічної мети підприємства та реалізації виконання поточних завдань розвитку.

1.2 Контроль в системі управління витратами аграрного сектору

Роль контролю в системі управління витратами полягає в виявленні резервів та підвищення якості діяльності. Суттєвих змін потребують методики контролю, з урахуванням досягнень у сфері науки і техніки для виявлення нових властивостей технологічних систем, розширення сукупності їх складових елементів і формування нових вимог до їх функціонування.

Контроль є вагомим елементом в процесі управління підприємством. Доцільно розглядати управлінські процеси разом з контролем, оскільки всі вони є нероздільними деталями загальної системи управління в цій структурі.

У процесі управління витратами контроль виступає як елемент зворотного зв'язку, оскільки за його даними відбуваються корегування вже раніше прийнятих управлінських рішень та планів [9].

Так, зокрема, досить важливим є взаємозв'язок між стратегічним плануванням та системою контролю, оскільки його основна мета полягає не у коригуванні отриманого результату, а в уникненні можливих помилок. Якщо контроль не спонукає до позитивних коригувань діяльності, то її планування не призводить до отримання бажаних результатів.

Якість системи управління витратами багато в чому залежить від механізму контролю, адже від ефективності дії його механізмів залежить ефективність функціонування об'єкта управління. Все це визначає важливе місце контролю в системі управління.

Контроль в системі управління виконує наступні функції:

- сприяє виявленню факторів, що чинять негативний або позитивний вплив на функціонування та розвиток організації. Це допомагає своєчасно реагувати на зміну умов у зовнішньому і внутрішньому середовищах підприємства.
- допомагає виявити та усунути виявлені упущення, порушення, помилки та промахи.
- дозволяє визначити ступінь ефективності будь-якого управлінського процесу, виступає критеріями при оцінці діяльності організації та роботи її співробітників.

Контроль в системі управління витратами займає вагому роль та має свої завдання та інструменти їх реалізації (рис.1.3).

Управлінський контроль здійснюється на двох організаційних рівнях: стратегічному і оперативному.

На стратегічному рівні контроль визначає ефективність роботи кожного відділу та всієї організації в цілому, бере участь в раціональному використанні ресурсів, здійснює планування економічного розвитку організації на кілька років вперед. На даному рівні успішність контролю безпосередньо залежить від стабільності організації.

На оперативному рівні контроль має вплив на економічно-господарську діяльність і технологічний процес, а також допомагає проводити перевірку на відповідність якості продукції та розробці покрокових операцій в нетривалому періоді.

Рисунок 1.3. Основні завдання контролю та інструменти їх вирішення в системі управління витратами []

Виділяють три види контролю, (рис 1.4), що забезпечує процес досягнення поставленої мети, формування зворотного зв'язку в процесі розробки та реалізації планів.

Попередній контроль ґрунтується на готовності до виконання робіт. Задача його полягає в ідентифікації, виявленні та запобіганню відхилень до того як вони виникнуть.

Рисунок 1.4. Види контролю витрат діяльності

Поточний контроль складається з моніторингу поточної діяльності. В його основі лежать нормативні показники, правила, стандарти та положення. Регулярна перевірка діяльності, обговорення проблем, які виникають в виробничому процесі дають змогу уникнути відхилень від інструкцій та планів.

Після завершення роботи проводиться заключний контроль. На цьому етапі фактично отримані результати порівнюються з плановими.

Система управління витратами в сільськогосподарських підприємствах спрямована на вирішення наступних завдань: аналіз інформації про витрати; виявлення тенденцій змін рівня, обсягу та структури витрат на обсяг виробництва та одиницю продукції; нормування, планування витрат у розрізі елементів, виробничих підрозділів і видів продукції; здійснення контролю за ходом виробничо-господарської діяльності підприємства; пошук резервів економії ресурсів і оптимізації витрат. Контроль за ходом виробничо-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства встановлюється щодо рівня дозволених витрат, відхилення фактичних витрат від планових значень з виявленням причин відхилень, виконання встановлених норм витрачання ресурсів, зміни норм.

Джерелами системи контролю витрат діяльності сільськогосподарських підприємств є: первинні документи; калькуляції собівартості продукції; бухгалтерські реєстри; договори з покупцями, підрядниками, постачальниками; товарно-транспортні накладні, рахунки-фактури, платіжні доручення, банківські виписки, звіти, касові книги та звіти, векселі, акти; інвентаризаційні акти, розрахунки природних збитків; оперативна, фінансова та статистична звітність.

Проведення контролю на підприємстві допомагає виявити всі недоліки в фінансовій звітності. Контроль забезпечує не тільки перевірку достовірності інформаційного забезпечення, а й розробку пропозицій за допомогою яких облік і раціональне використання ресурсів дає можливість оптимізувати господарську діяльність підприємства.

В системі управління витратами існує два напрямки контролю: внутрішній та зовнішній. Зовнішній – проведення незалежного аудиту господарюючого суб'єкта. Під час аудиту здійснюється перевірка даних первинних документів, аналітичні та синтетичні матеріали обліку та звітності, точності та документальну відповідність.

Внутрішній контроль с/г підприємства розпочинається створення наказу на проведення щорічної інвентаризації основних засобів, запасів. Також створюється інвентаризаційна комісія, що затверджується наказом про інвентаризаційну комісію. За результатами перевірки керівництво підприємства приймають рішення про усунення недоліків, а саме оприбуткування або списання виявлених надлишків або нестач.

Здійснення перевірки повинно базуватися на використанні системи послідовних прийомів контролю: обстеження, хронометраж, вибіркові спостереження; інвентаризація, повні та тематичні перевірки; експертиза, прийоми порівняльного і факторного аналізу, інформаційне забезпечення, дослідження документації, службове розслідування, нормативно-правове регулювання.

Таким чином, проведення контролю на підприємстві допоможе

виявити всі недоліки і слабкі місця обліку витрат та відображення результатів у бухгалтерському обліку і фінансовій звітності. Контроль забезпечує не тільки перевірку достовірності інформації, а й розробку пропозицій за допомогою яких облік і раціональне використання ресурсів дає можливість оптимізувати господарську діяльність підприємства.

1.3 Аналіз витрат для формування управлінських рішень

Економічна діяльність у системі управління сільськогосподарськими підприємствами, передбачає не тільки висвітлення фактів господарського життя, але і вираження звітних показників у натуральному і вартісному вимірниках для подальшого прогнозування й планування. Галузь потребує чіткого розподілу витрат і врахування особливостей виробництва. Основним завданням, яке постає перед методикою проведення економічного аналізу, є визначення результативності функціонування сільського господарства.

Метою аналізу витрат підприємства є надання інформації та комплексної оцінки отриманих результатів, оптимізація й обґрунтування управлінських рішень щодо їх подальшої раціоналізації. Для досягнення поставленої мети в аналізі необхідно застосовувати принципи системного, комплексного та кібернетичного підходів до економічного аналізу.

Об'єктом аналізу витрат може бути весь обсяг виробленої продукції, обсяг реалізованої продукції, окремі види продукції, окремі види виробництв, структурні підрозділи, центри, окремі технологічні процеси та операції.

Для оцінки структури фінансових ресурсів та впливу на ринкову вартість підприємства розроблено кілька методів: максимізація рівня рентабельності власних фінансових ресурсів; зменшення середньозважених витрат сукупних фінансових ресурсів; мінімальний рівень фінансового ризику.

Створення механізму управління витратами аграрних підприємств передбачає, перш за все, методичні аспекти. Тому методи планування та

обліку витрат мають бути забезпечені інформацією, необхідною для аналізу причин відхилень сформованих у попередніх звітних періодах.

Економічний аналіз є інструментом вирішення управлінських завдань в межах інших функцій, таких як планування, облік, регулювання. Для порівняння вартості продукції та запланованих фактичних витрат, відстеження причин розбіжності, з'ясування поведінки витрат та пошук шляхів зниження. Це дає змогу оцінити результати роботи підприємства з подальшим вдосконаленням всього виробничого процесу. Сукупність методів управління та аналізу витрат підприємства та їх короткий зміст представлені в додаток Є. Ці методи в системі управління витратами поки не отримали широкого застосування у вітчизняному сільському господарстві, але використовуються за кордоном на підприємствах даного сектора економіки.

Невід'ємною складовою всіх розглянутих методів є аналіз факторів. Проведення такого аналізу необхідно для виявлення найбільш оптимального методу для підприємства.

Проаналізувавши методи управління витратами, можна сказати, що в кожному з них управління витратами організовано по-різному. Кожен метод має свої переваги і недоліки. Виходячи з цього багато агропідприємств використовують змішані методи управління витратами, в основі кожного з яких базується нормативний метод обліку витрат в поєднанні з іншими традиційними методами управління витратами. Застосування нових методів управління доцільно використовувати змішані методи «Стандарт-кост» і «Кайзен-кост».

Інформаційною базою аналізу витрат сільськогосподарського підприємства є дані бухгалтерського обліку та статистичної звітності. Дослідження показали, що немає єдиного методичного підходу, який дав можливість вирішити питання пов'язані з плануванням, аналізом та управлінням. Тому пропонується здійснювати аналіз за такими напрямками: за структурними підрозділами; видом діяльності; статтями витрат.

Завданнями аналізу виробничих витрат є: оцінка причин змін їх абсолютних величин і питомих витрат, собівартості продукції, робіт, послуг, у порівнянні з планом, з даними попереднього звітного періоду, з даними інших однотипних підрозділів; виявлення впливу на витрати і собівартість продукції, робіт або послуг внутрішніх і зовнішніх факторів, розрахунок упущених можливостей зниження собівартості робіт і очікуваного зростання ефективності виробництва за рахунок кращого використання основних засобів, трудових, матеріальних і енергетичних ресурсів.

Управлінський аналіз – це комплексний аналіз внутрішніх ресурсів і зовнішніх можливостей підприємства, спрямований на оцінку поточного стану бізнесу, його сильних і слабких сторін, виявлення стратегічних проблем.

Управлінський аналіз підприємства є комплексним елементом обліково-аналітичної системи і являє собою внутрішню інформацію необхідну для прийняття якісних рішень оперативного і фінансового характеру. Система включає в себе певні цілі, принципи, інструменти, методи і засоби управління, власну чітку структуру, створену сукупністю постійних взаємовідносин об'єктів і суб'єктів в управлінні підприємством. Управлінський аналіз показує, що заважає досягти ефективного розміщення цінностей; чи ефективно використовуються виконавча вертикаль і горизонтальні зв'язки; чи збалансовані повноваження й відповідальність; чи адекватна система керування обраному сегменту ринку, організаційній структурі та персоналу.

Методи управлінського аналізу наведені в (таблиця 1.1)

Дані управлінського аналізу відіграють вирішальну роль у розробці найважливіших питань конкурентної політики організації: удосконалювання технології й організації виробництва, створення механізму досягнення максимального прибутку. Тому результати управлінського аналізу розголосу не підлягають, вони використовуються керівництвом організації для прийняття управлінських рішень як оперативного, так і перспективного характеру.

Таблиця 1.1 Методи управлінського аналізу

Метод		Характеристика
Соціальний	метод опитування	орієнтований на одержання інформації від безпосередніх учасників дослідження
	метод спостереження	орієнтований на досить тривалий збір інформації, здійснюваний одночасно з розвитком досліджуваних проблем.
	метод експерименту	орієнтований на перевірку життєздатності досліджуваної проблеми.
	метод аналізу документів	орієнтований на використання всієї повноти інформації, що може утримуватися у документі
Аналітичний	метод порівняння	порівняння показників для визначення відхилень від планових показників, установлення їхньої причини та виявлення резервів.
	балансовий метод	зіставлення взаємозалежних показників з метою з'ясування та виміру їхнього взаємного впливу, а також підрахунку резервів підвищення ефективності виробництва.
	індексний метод	розкладання абсолютних і відносних відхилень узагальнюючого показника, застосовується при вивченні складних явищ, окремі елементи яких невимірні. Я
	статистичний метод	відбиття цифрових показників, що характеризують протікання різних процесів, станів об'єктів із установленної для цілей дослідження періодичністю.
	метод елімінування	виділення дії одного фактора на узагальнюючі показники організаційної діяльності.
	метод ланцюгових підстановок	одержання корегованих значень узагальнюючого показника шляхом порівняння значень двох вартих рядом показників у ланцюзі підстановок.
	графічний метод	асіб ілюстрації процесів, вирахування ряду показників, оформлення результатів аналізу.
	функціонально-вартісний аналіз	вибір найбільш оптимальних варіантів, що визначають рішення у сформованих або планованих умовах

Головною метою управління собівартістю є виявлення скорочень витрат, визначення резервів зменшення собівартості продукції для підвищення її конкурентної спроможності на ринках збуту.

Резерви зниження собівартості товарів, продукції, робіт, послуг можна виявити: при аналізі витрат підприємства з точки зору економічних елементів; детально вивчати всі економічні елементи витрат; при аналізі калькуляції собівартості певних видів продукції; аналізуючи виконання кошторисів загальногосподарських, загальновиробничих, представницьких витрат, витрат на продаж та рекламу.

Процес аналізу передбачає вивчення структури всіх виробничих витрат. Групування за елементами необхідно для визначення фондомісткості продукції. Зменшення частки зарплати, частка амортизації збільшується, це свідчить про підвищення технічного рівня організації та збільшення продуктивності праці. Питома вага заробітної плати має зменшення в тому випадку, якщо збільшується частка закуплених матеріалів, насіння та інших засобів виробництва, що свідчить про зростання рівня кооперації та спеціалізації підприємства.

Аналізуючи методику впливу статей витрат, які мають значний вплив на собівартість одиниці продукції, застосовується факторна модель. За допомогою прийому ланцюгових підстановок визначають вплив основних фондів на розбіжність факторного рівня собівартості 1 центнеру вирощеної продукції від планового.

На наступному етапі потрібно ширше розглянути причини, що спричинили позитивний чи негативний вплив на кожну стаття витрат з урахуванням як кількісних так і вартісних показників. Особлива увага приділяється статтям, що мають найбільшу питому вагу в структурі собівартості рослинництва.

Виробнича програма продукції рослинництва при здійсненні аналізу – найголовніша частина аналізу роботи організації. Вивчення чинників впливу на виконання плану по випуску продукції рослинного походження та врожайності допомагає використовувати поточні резерви та застосувати конкретні заходи спрямовані на розвиток галузі.

Структура посівних площ також має великий вплив на валовий збір. Чим більша частка високоврожайних культур, тим більший валовий вихід продукції. Тому доречно визначати вплив посівних площ по кожній сільськогосподарській культурі.

На наступному етапі здійснюють аналіз розміру та структури земельного фонду організації, визначаючи рівень розораної території. Звернути увагу необхідно на структуру полів та на багаторічні насадження.

Для цього необхідно застосувати порівняння фактичного посіву кожної культури та питому вагу плану, проаналізувати сорта та порівняти з рекомендаціями, відстежити причини та наявні відхилення.

Вони можуть бути спричинені змінами в спеціалізації виробничого процесу, несприятливими природними умовами, такі як загибель на посівних площах або насаджень, відсутністю організаційних факторів, для прикладу недолік насіння, посівного матеріалу, техніки, робочої сили тощо.

Аналізується рослинництво, якість ґрунту, кількість внесених добрив, засобів захисту рослин, погодні умови, якість та сортність насіння, методи та умови посадки та збирання врожаю тощо.

Вивчається динаміка врожайності біологічних активів сільськогосподарських культур протягом тривалого періоду і встановлюється, які заходи застосовує господарство, щоб досягти її підйому.

Завершальним шляхом є аналіз виявленням резервів збільшення виробництва продукції рослинного походження.

Все вищесказане свідчить про те, що розвиток теоретичних основ, методичних положень та практичних рекомендацій про організацію та розробку методів управлінського обліку як сегмента облікової та аналітичної системи є актуальними на даному етапі економічного розвитку.

Розмір та структура посівних площ залежать від спеціалізації, обсягів продажу, внутрішнього попиту на насіння, продукції, ринкових умов, трудових та матеріальних ресурсів, економічної ефективності вирощування окремих видів культур.

Таким чином, аналіз займає важливе місце в системі управління витратами сільськогосподарського підприємства, оскільки дає змогу не оцінити стан витрат, їх структура та динаміку, а і сформулювати планові показники, виявити резерви та перспективи діяльності.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ТА КОНТРОЛЬ ВИТРАТ НА ПРИКЛАДІ ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ»

2.1 Організаційно-економічна характеристика ТОВ агрофірма «Вікторія»

Товариство з обмеженою відповідальністю агрофірма «Вікторія», що входить до складу групи компаній «LNZ» є юридичною особою, має власні валютні та розрахункові рахунки в банках, має штамп та круглу печатку з реквізитами підприємства. В своїй діяльності керується Статутом та чинним законодавством. Агрофірма розташована в Сумській області, Сумського району в селищі Миколаївка.

Загальна площа земельних ділянок складає понад 9000 гектар.

Середня кількість працівників становить понад 150 осіб, але в сезон чисельність найманих робітників збільшується.

Товариство є платником податку четвертої групи.

Види діяльності товариства: вирощення зернових культур, однорічних та дворічних культур, допоміжна діяльність у рослинництві, обробка насіння для відтворення. Також є КВЕДи, які не застосовуються на сьогоднішній день, а саме: розведення великої рогатої худоби, розведення свиней, виробництво м'яса.

Основний напрямок діяльності на сьогодні це рослинництво, а роботу по напрямку тваринництво було завершено в 2019 році. ТОВ а/ф «Вікторія» займається вирощуванням та збутом сільськогосподарських таких культур як: соняшник, соя, пшениця, кукурудза, кукурудза гібридна та інші.

Основною ціллю господарства є створення умов для збільшення прибутку, об'єму виробництва продукції, зниження витрат, підвищення продуктивності праці, вдосконалення якості вирощеної продукції.

У складі агрофірми виділено загальногосподарські, виробничі підрозділи, допоміжне виробництво.

Всі підрозділи виконують комплекс виробничо-управлінських функцій та беруть участь у різних етапах виробництва, вирощування продукції. Деякі підрозділи надають транспортні, розвантажувально – навантажувальні та складські послуги, інші створені для забезпечення безперебійного процесу інструментами, всіма видами енергії та ремонтними роботами.

Структура підприємства побудована раціонально з урахуванням цілей підприємства.

Генеральний директор здійснює управління підприємством, представляє інтереси як на території України так і за її межами. Організація робочого процесу, прийняття на роботу та звільнення, встановлення правил трудової дисципліни є його прямими обов'язками.

Одну з головних позицій в системі управління агрофірми займає бухгалтерська служба під керівництвом головного бухгалтера. Організація діяльності служби бухгалтерів здійснюється на підставі посадових інструкцій. Методичні аспекти діяльності підприємстві відображені в «Наказі про облікову політику підприємства».

Господарство здійснює облік за допомогою програмного забезпечення. Використовує програму 1С, МеДОК та інші допоміжні програми.

Бухгалтерська звітність за результатами діяльності складається за господарський рік та подається відповідним органам.

В ТОВ агрофірма «Вікторія» є затверджена схема документообігу. Розроблений порядок руху та своєчасного отримання первинної документації для своєчасного відображення записів в обліку. Контроль за виконання цих аспектів покладений на головного бухгалтера.

Отримання максимального прибутку – головна мета кожної організації. У 2018 році ТОВ а/ф «Вікторія» отримало прибуток за результатами діяльності – 212509 тис. грн., уже в 2019 році цей показник склав – 161921 тис. грн., а в 2020 році – 514658 тис. грн додаток Ж.1.

Отриманню таких результатів в порівнянні з 2019 роком сприяли погодні умови та цінова кон'юнктура.

Аналіз складу та структури майнового стану господарства та фінансового стану ТОВ а/ф «Вікторія» здійснюється за допомогою групування балансу (табл. 2.1).

Таблиця 2.1. Баланс ТОВ агрофірма «Вікторія» 2018-2020 роки, тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення
	2018	2019	2020	2020/2018 рр
Необоротні активи	20783	192181	309683	+288900
Оборотні активи	1072385	978413	1461712	+389327
- запаси	337349	161592	361534	+24185
- дебіторська заборгованість	716414	815093	1095441	+379027
- грошові кошти	677	1266	1732	+1055
- інші оборотні активи	17945	462	3005	-14940
Всього активів	1093168	1170594	1771395	678227
Пасиви				
Власний капітал	757047	923560	1408806	+651759
Довгострокові зобов'язання та забезпечення	312	148925	251290	+250978
Поточні зобов'язання	335809	98109	111299	-224510
- кредиторська заборгованість	325441	74249	75173	-250268
- інші поточні зобов'язання	10368	23860	35948	+25580
Всього пасивів	1093168	1170594	1771395	+678227

На підставі даних можна зазначити, що за 2018-2020 роки відбулося зростання валюти балансу на 678 227 тис. грн. Збільшення було викликано зростанням величини оборотних активів агрофірми на 389327 тис. грн. Зростання величини оборотних активів було зумовлено зростанням запасів та грошових коштів. Проте інші складові оборотних активах зменшились.

В ТОВ агрофірма «Вікторія» впродовж 2018-2020 років величина необоротних активів зросла на 288 900 тис. грн.

За 2018-2020 роки відбулося зростання власного капіталу підприємства на 651759 тис. грн. Поточні зобов'язання у 2020р. порівняно з 2018 р. зменшилися на 224510 тис. грн., це було викликано скороченням

кредиторської заборгованості на 250268 тис. грн. Довгострокові зобов'язання збільшилися на 250 978 тис. грн.

Таким чином, аналізуючи фінансово – економічні показники діяльності господарства, можна сказати, що його фінансове становище покращується. ТОВ агрофірма «Вікторія» повністю забезпечена повноцінними активами, але не завжди ефективно їх використовує. Для досягнення більш високих результатів необхідно впроваджувати нову, вдосконалену техніку, яка є більш продуктивною та зменшить витрати. Для покращення використання основних фондів можна запровадити нові технології вирощування сільськогосподарських культур, що збільшить їх урожайність.

2.2 Аналіз витрат діяльності ТОВ агрофірма «Вікторія»

Аналіз системи витрат займає головну роль в управлінні ТОВ АФ «Вікторія» оскільки це основний показник роботи, що об'єднує в собі результати використання всіх ресурсів.

Для оцінки прибутку доречно провести аналіз показників Звіту про фінансові результати ТОВ а/ф Вікторія» за 2018-2020 роки (табл. 2.2.).

У фінансовій діяльності ТОВ агрофірма «Вікторія» протягом 2018-2020 років відбулися наступні зміни:

- зростання чистого доходу від реалізації продукції на 162188 тис. грн.;
- собівартість проданої продукції зросла на 146839 тис. грн.

За 2018 – 2020 роки спостерігається збільшення валового прибутку на 15349 тис. грн. У 2020 році в порівнянні з 2018 р. відбувається збільшення фінансового результату від звичайної діяльності на 246348 тис. грн., що позитивно позначилося на чистому прибутку агрофірми на 217376 тис. грн.

Протягом 2018 – 2020 років господарство здійснювало прибуткову діяльність. Чистий прибуток у 2018 році склав 212509 тис. грн., у 20219 – 161921 тис. грн., у 2020 році – 429885 тис. грн.

Таблиця 2.2 – Аналіз звіту про фінансові результати агрофірми за 2018-2020 роки, тис. грн.

Назва показника	Роки			Відхилення 2020/2018 рр
	2018	2019	2020	
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	352470	459930	514658	+162188
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	-126799	-386940	-273638	-146839
Валовий прибуток	225671	72990	241020	+15349
Інші операційні доходи	937	156334	242208	+241271
Адміністративні витрати	-10608	-13957	-15649	-5041
Витрати на збут	-116	-1976	-3286	-3170
Інші операційні витрати	-3375	-23500	-5436	-2061
Фінансові результати від звичайної діяльності до оподаткування	212509	189891	458857	+246348
Чистий прибуток	212509	161921	429885	217376

Вагоме значення в економічному аналізі приділяється дослідженню витрат господарства та собівартості продукції. Вони є узагальнюючими показниками господарської діяльності та мають значний вплив на фінансові результати діяльності. Проведемо детальний аналіз динаміки витрат ТОВ а/ф «Вікторія» табл. 2.3.

Таблиця 2.3. Показники динаміки витрат ТОВ агрофірма «Вікторія» протягом 2018–2020 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2020/2018
	2018	2019	2020	
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	126799	386940	273638	146839
Адміністративні витрати	10608	13957	15649	5041
Витрати на збут	116	1976	3286	3170
Інші операційні витрати	3375	23500	5436	2061
Всього витрат	140898	426373	298009	157111

За даними табл. 2.3 варто зазначити, що за період дослідження відбулося збільшення величини витрат товариства на 157111 тис. грн. Ріст загальних витрат агрофірми у 2020 році в порівнянні з 2018 обумовився збільшенням наступних статей:

- собівартість реалізованої продукції на 146839 тис. грн., що свідчить про збільшення обсягів виробничих витрат;
- адміністративні витрати на 5041 тис. грн. Відбулося збільшення витрат на утримання та обслуговування;
- витрати на збут зросли на 3170 тис. грн. ;
- інші операційні витрати зросли на 2061 тис. грн., що пов'язано з збільшенням витрат операційної оренди активів, продаж інших оборотних активів та ін.

Таблиця 2.4 Показники динаміки операційних витрат ТОВ агрофірма «Вікторія» за 2018-2020 рр., тис. грн.

Показники	Роки			Відхилення 2020/2018
	2018	2019	2020	
Матеріальні затрати	236701	128035	140400	-96301
Витрати на оплату праці	20145	22442	21109	+964
Відрахування на соціальні заходи	4025	4514	4256	+231
Амортизація	11187	7465	18981	+7794
Інші операційні витрати	46030	181308	258928	+212898
Всього витрат	318088	343674	443674	+125586

За даними табл. 2.4 протягом 2018-2020 років зростання операційних витрат на 125586 тис. грн. відбулося за рахунок збільшення інших операційних витрат на 212898 тис грн., витрати на оплату праці на 964 тис. грн. та відрахувань на соціальні заходи - на 231 тис. грн. При цьому матеріальні витрати зменшились на 96301 тис. грн.,

Головним джерелом інформаційного потоку для аналізу витрат товариства є планові калькуляції собівартості продукції, дані синтетичного та аналітичного обліку за основним та допоміжним виробництвом.

Об'єктами аналізу виступають такі показники, як собівартість продукції по елементах затрат та в цілому; рівень витрат на 1 реалізованої продукції; витрати по статтям калькуляції; окремі статті витрат.

При аналізі визначають вплив на обсяг валової продукції по кожній культурі та в цілому по галузі рослинництва, виділяють два основних фактори:

- посівних площ;
- урожайності культур (табл. 2.6.)

Таблиця 2.5. Посівні площі та зібраний врожай за 2018 - 2020 р р ТОВ агрофірма «Вікторія»

Культура	Посівна площа га 2018 р	Зібрано центрів 2018 р	Посівна площа га 2019 р	Зібрано центрів 2019р	Посівна площа га 2020 р	Зібрано центрів 2020 р
Озима пшениця	829	58331,3	534,00	28 541,20	108,00	6 426,20
Кукурудза	4370	326632,20	6 934,99	485 138,74	7791,87	742272,60
Соя	1022	27513,80	646,00	16 293,40	1 824,00	38 082,63
Соняшник	2692	69 049,23	1 488,00	42 412,83	136,00	1 506,62
горох	-	-	-	-	315,00	2 399,00
Всього	8913,00		9602,99		10174,87	

За даними таблиці можна дійти висновку, що посівні площі культур, що вирощувало підприємство, змінювалися кожного року та мають тенденцію зростання. У 2018 році загальна площа складала 8906,00 га (табл. 2.5), а у 2019 – 9602,99 га, в 2020 році – 10174,87 га, що на 5% більше за 2019 рік.

Таблиця 2.6. Врожайність культур

Культура	Врожайність ц/га 2018	Врожайність ц/га 2019	Врожайність ц/га 2020
Озима пшениця	70,36	53,45	59,5
Кукурудза	69,06	69,96	95,26
Соя	26,92	25,22	20,88
Соняшник	25,65	28,50	11,08
Горох	-	-	7,62

Аналіз врожайності за останні три роки по пшениці, сої та соняшнику йде на спад, кукурудза вказує на його позитивну динаміку росту.

ТОВ а/ф «Вікторія» веде облік витрат виробництва в розрізі фактичних витрати за елементами по кожній культурі. Розглянемо виробничі витрати по сої за 2018-2020 роки (рис. 2.1)

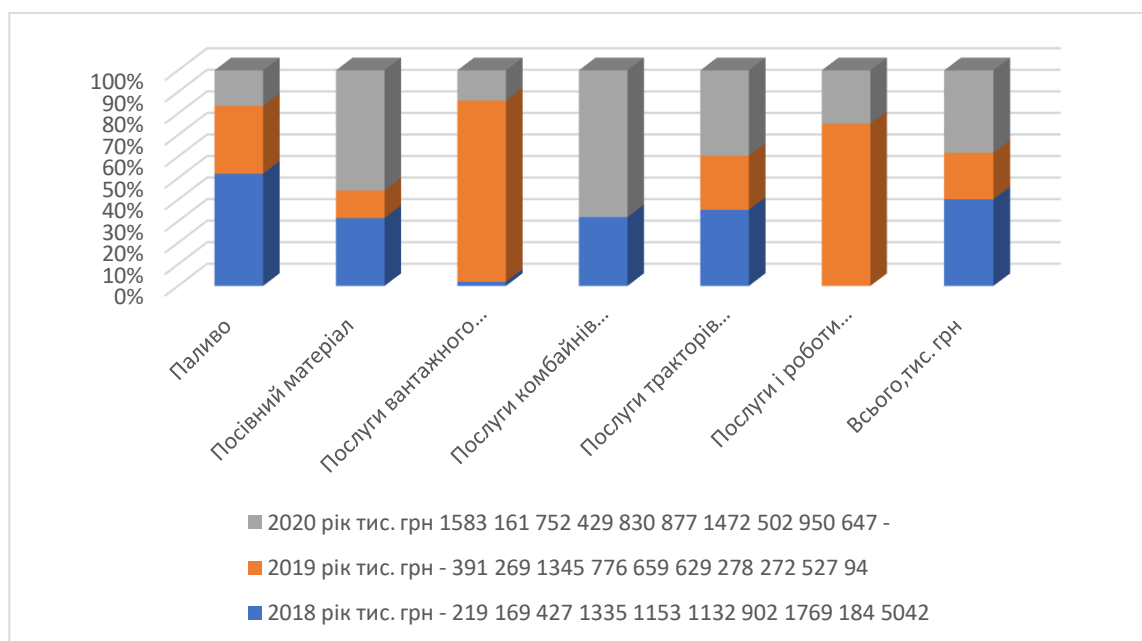

Рисунок 2.1. Витрати по сої в розрізі статей за 2018-2020 роки.

Витрати, пов'язані з оформленням договорів оренди, фіксований с/г податок, витрати автотранспортного підрозділу, витрати допоміжного виробництва, витрати загальногосподарчі, витрати тракторних підрозділів орендна плата, орендна плата за земельні паї – це непрямі статті витрат, які були розподілені пропорційно гектарам кожної культури, а саме сої, соняшнику, кукурудзи, пшениці. Решта статей (рис. 2.1) - прямі витрати.

Собівартість сої в 2018 році склала 744,77 грн/ц, за результатами 2019 року – 673,88 грн/ц, в 2020 році – 512,72 грн/ц.

Таким чином, результати фінансової діяльності товариства вказують на зростання та розвиток підприємства. Дохід агрофірми в 2020 р в порівнянні з 2018 роком зріс на 162188 тис. грн.

Впливу погодних умов на узагальнений показник економічної діяльності підприємства сприяв покращенню врожайності культур у 2020 році у порівнянні з попередніми роками.

Перспективою в розвитку товариства є подальше збільшення посівних площ, впровадження нових технологічних процесів в рослинництві.

2.3. Особливості організації контролю витрат в агрофірмі

Ціллю контролю в агрофірмі є перевірка правильності ведення обліку, обґрунтованості формування витрат, від яких в кінцевому результаті залежить достовірність фінансового результату.

ТОВ агрофірма «Вікторія» один раз на рік проходить зовнішній контроль, шляхом підписання договору з аудиторською фірмою.

Аудитор проводить попередню оцінку внутрішнього контролю, організації, обліку виробничих витрат продукції. Користується усім опитуванням фахівців, працівників всіх ланок. Після цього він з впевненістю має змогу оцінити систему контролю агрофірми, вносити чи ні зміни в робочу програму перевірки, збільшувати чи зменшувати кількість перевірок в майбутньому.

Первинні документи, оформлені в установленому порядку, є основою для контролю виробничих витрат товариства. Виходячи з цього аудитор вибірково перевіряє якість, правильність їх оформлення наступних документів: видаткових накладних, актів виконаних робіт, актів на списання матеріальних цінностей. Контроль законності та достовірності відображення в обліку господарських операцій, правильність ведення зведених реєстрів, звітів.

Під час перевірки витрат виробництва здійснюється аналіз аналітичного обліку об'єктів, таких як види незавершеного виробництва, номенклатурних групах культур, використання калькуляційних статей витрат, відображення в бухгалтерському обліку витрат на оплату праці на основі виконаних робіт,

відповідність врахування і віднесення відрахувань на соціальні потреби на відповідні об'єкти обліку.

Перевіряючи витрати матеріальних запасів, кормів, насіння, добрив, запасних частин, електроенергії, аудитор перевіряє відображення витрат на виробництво продукції, забезпечує контроль за їх раціональним використанням і пошук резервів ресурсозбереження. Встановлює та підтверджує облік товарно-матеріальних цінностей, які використовуються на виробництво продукції, лімітно-забірними картами, накладними та іншими документами; чи підтверджується витрата товарно-матеріальних цінностей у виробництві понад установлений ліміт документами, підписаними керівником організації.

Вивчає також результати проведених на підприємстві інвентаризацій, запасів, посівних площ, контрольної врожайності культур, щоб їх фактичну кількість зрівняти з даними виробничого обліку, з'ясувати обґрунтування списання добрив, засобів захисту рослин, палива, заробітної плати до затверджених норм.

Далі перевіряє правильність оцінки товарно-матеріальних цінностей при списанні на витрати виробництва. Протягом року товарно-матеріальні цінності власного виробництва минулих років і покупні враховуються у витратах за їх фактичною собівартістю, а продукція власного виробництва поточного року - за плановою собівартістю з коригуванням у кінці року за фактичними витратами.

Завершальним етапом є складання акту, де вносять порушення, недоліки, переваги. На підставі акту перевірки приймаються рішення за встановленими фактами порушень, розробляються заходи щодо їх усунення.

Товариством також створений спеціальний підрозділ, для ведення внутрішнього контролю.

Внутрішньогосподарський контроль ТОВ а/ф «Вікторія» являється однією з найважливіших функцій підприємства. Головною метою є вчасне виявлення всіх відхилень та запровадження адекватних заходів управління для

досягнення поставленої цілі. Це дає змогу визначити фактичний стан господарства, перевірити відповідність поставлених завдань.

Керівник господарства створює всі необхідні умови для коректного та правильного ведення як обліку так і контролю поточних біологічних активів та виконання покладених обов'язків на керівників всіх структурних підрозділів з дотриманням внутрішнього розпорядку.

Перелік головних об'єктів внутрішньогосподарського аудиту товариства відображено на рис. 2.2.

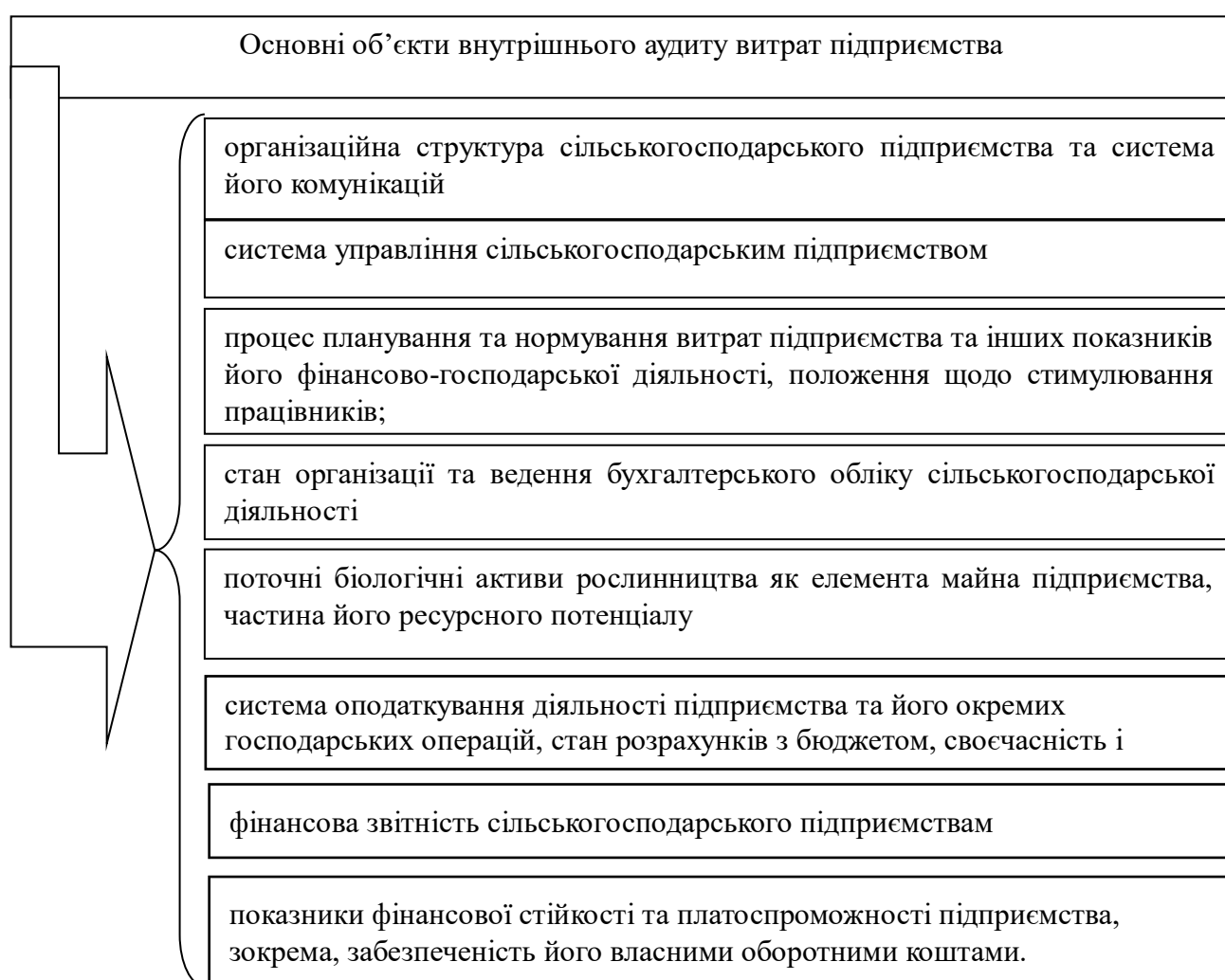

Рисунок 2.2. Об'єкти внутрішнього контролю господарства

Виходячи з вищезазначеного можна зробити висновок, що система контролю витрат відіграє важливу роль в управлінні підприємством. Метою господарства є досягнення ефективних фінансових результатів. Підвищення

ціни на насіння, добрива, засоби захисту, паливо, призводить до збільшення вартості, що призводить до втрати частини прибутку. Систематизація облікових операцій, узагальнення результатів діяльності, виявлення недоліків та порушень підвищить внутрішній контроль, покращить роботу організації в операційному режимі.

При цьому необхідно досліджувати та обґрунтовувати вплив операцій з біологічними активами на систему внутрішнього контролю. Визначати склад інформаційного забезпечення аудиту для розвитку організації в майбутньому.

РОЗДІЛ 3. ВДОСКОНАЛЕННЯ АНАЛІЗУ ТА КОНТРОЛЮ ВИТРАТ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ТОВ АГРОФІРМА «ВІКТОРІЯ»

3.1 Вдосконалення інформаційного забезпечення аналізу витрат

Сучасна система діяльності вимагає чіткої та злагодженої взаємодії всіх складових елементів, забезпечення відносин з зовнішнім середовищем. Постійні зміни в економіці вимагають розширювати сферу обліку, посилювати взаємодію бухгалтерського обліку з плануванням, прогнозуванням, аналізом та контролем. Створені обліково-інформаційні потоки повинні надавати комплексну, оперативну інформацію яка охоплює події минулого часу, теперішнього та майбутнього, що допоможе внутрішнім та зовнішнім користувачам приймати ефективні управлінські рішення.

Система бухгалтерського обліку в сільськогосподарських підприємствах в основному орієнтована на фактичних подіях минулого періоду, відповідно є відображенням запису минулих подій, а це вказує на обмеженість інформаційного забезпечення.

Відсутність актуальної інформації в умовах змінності середовища знижує, а інколи і унеможлиблює прийняття раціональних рішень. Для забезпечення належного рівня організації, аналізу, обліку, контролю в ТОВ а/ф «Вікторія» виникає необхідність в отриманні оперативної інформації.

Витрати являються важливим об'єктом в бухгалтерському обліку, тому що вони формують собівартість продукції. Показник собівартості безпосередньо впливає на ефективність роботи виробничого процесу. Саме зниження рівня витрат свідчить про впровадження новітніх технологій на практиці, згруповану роботу виконавців та управлінського персоналу. Інформаційне забезпечення відіграє важливу роль у системі управління витратами.

З практичної точки зору агрофірма займається біологічними активами в рослинництві. Облікова інформація слугує для складання та здачі податкової

та статистичної звітності, а функції бюджетування, планування, повністю не задіяні. Виникає необхідність в систематизації інформаційного потоку в обліку з ціллю підвищення якості процесу управління витратами та прийняття низки оптимальних рішень.

Вдосконалення на ТОВ а/ф «Вікторія» інформаційної системи управління можливе з точки зору системного та комплексного підходу. Перш за все це стосується побудови системи обліку. Зробити її простішою, для забезпечення лінійного та функціонального управління підприємством та реалізації поставлених задач.

Вважаємо за необхідне виділити інформаційні підходи в системі в управління витратами виробництва та звернути увагу на чинники, які мають вплив на її формування. Сюди можна віднести наступне:

- Класифікація виробничих витрат. Постійні та змінні витрати відіграють важливу роль у формуванні витрат виробництва. Система розподілу загальновиробничих витрат, визначення оптимального методу розподілу.
- Собівартість, методи, які застосовуються в обліку витрат, способи калькуляції сільськогосподарської продукції. В цьому випадку важливу роль відіграє визначення грошової оцінки собівартості. Калькуляційні методи, які взаємопов'язані з функціонуванням товариства.
- Вдосконалення методики управління витратами. Одним із складових елементів є інформаційне забезпечення, має прямі та зворотні зв'язки в управлінні підприємством. Для ефективного управління витратами недостатньо інформації про фактично понесені витрати, тому що без даних про бюджет виробництва та виробничої програми інформація не придатна для цілей управління. Тому інформаційна система управління витратами повинна бути максимально інтегрована з системою управління виробництвом і враховувати як організаційну так і виробничу структуру підприємства.

Враховуючи вищевикладене, слід зазначити, що формування інформаційного забезпечення управління витратами має бути різним для

кожного виду виробництва та методу калькуляції, оскільки технологія обробки та узагальнення даних буде різною, а отже, і потік інформації буде різним.

Інформаційна система управління виробничим процесом має бути побудована таким чином, щоб через управлінські дії персоналу була можливість вплинути на результати діяльності та покращити їх, запобігти негативному впливу та підвищити окремі результати діяльності.

Бухгалтерський облік як центр інформаційного забезпечення у своїй системі формує більшість інформаційних потоків. Відповідно носіями облікової інформації є первинні та зведені документи, облікові реєстри, внутрішня та фінансова звітність.

Головними напрямками удосконалення інформаційного забезпечення в рослинництві є розробка облікової політики, удосконалення системи первинних документів шляхом формування показників якості продукції, автоматизація формування їх показників з метою оперативного контролю, розробка бюджетів для планування показників виробництва з метою управління та контролю.

Інформаційне забезпечення ТОВ агрофірми «Вікторія» розглянемо на зовнішньому та внутрішньому рівнях. Внутрішній рівень представляє собою обробіток та використання інформації в межах підприємства, зовнішній – за межами діяльності, та не має прямого впливу на товариство.

Інформаційне забезпечення витрат доцільно розглядати з точки зору оперативного управління. Облік, аналіз собівартості продукції, з метою співставлення з ринковою вартістю, ефективно проводити в процесі бюджетування.

Вагомим напрямком інформаційного забезпечення управління якістю продукції є дані калькуляції собівартості продукції з урахуванням якісних параметрів, що дасть змогу формувати цінову політику на ринку збуту високоякісної продукції та визначати ефективність додаткових витрат на підвищення її якості.

Не менш важливим в організації обліку виробничих витрат має інформаційне забезпечення рівня витрат технологічного процесу, відображення та подальший детальніший розподіл понесених витрат. Досягти цього можна розподілом затрат не тільки по культурах, а по сівозмінних в розрізі полів та культур, з переліком статей витрат. Такий підхід до розподілу затрат допоможе проаналізувати доцільність вирощування культури на полі.

Враховуючи це пропонуємо використовувати ТОВ агрофірма «Вікторія» розробку технологічних карт додаток 3 по кожному полю та по окремій культурі від передпосівних робіт, внесення засобів захисту рослин та добрив. Це дасть можливість планувати, аналізувати, зрівняти планові витрати з фактичними показниками та зробити доцільні управлінські рішення щодо використання сівозміни, поля та посіяної культури на цьому полі. Зазначимо, що облік з таким широким розподілом виробничих витрат є більш доцільним та зручним, оскільки витрати будуть класифіковані за роком врожаю, полем, сівозмінною, культурою. В подальшому керівництво вибравши культуру зможе проаналізувати, які витрати було понесені саме на неї табл. 3.1.

Інформаційне забезпечення системи обліку витрат агрофірми доцільно формувати на підставі управлінського обліку в рамках бухгалтерського обліку. Адже саме організація оперативного бюджетного планування в розрізі структурних підрозділів дозволить отримати вчасно та в деталізованому вигляді інформацію для аналізу, прийняття і реалізації рішень, як стратегічного, так і поточного-оперативного характеру.

Даний підхід, наведений в табл. 3.1 дасть змогу глибше проаналізувати витрати по культурі, сівозміні, та в розрізі затрати. Також дасть змогу перевірити норми витрати палива, засобів захисту рослин, добрив, послуг оперативно, з мінімальними затратами часу.

Таблиця 3.1 Накопичення виробничих витрат по сівозміні за культурою та за роком врожаю ТОВ а/ф «Вікторія»

Рахунок	231	Надходження	
Підрозділ	Рослинництво Сівозмінна Тучне поле 08	Кількість (в одиницях)	Вартість, грн
Номенклатурна група	Соя	1447,82	2158900,67
Стаття витрат • Затрата	Амортизація орендованих ОЗ		750,08
	Добрива	16,90	136955,06
	• Добриво NPK;	• 2,60	• 32060,34
	• Сульфат амонію	• 14,30	• 104894,72
	Фіксований с/г податок		48964,01
	Витрати автотранспортних підрозділів		178420,15
	Витрати допоміжного виробництва		127920,23
	Загальновиробничі витрати		173766,14
	Витрати тракторних підрозділів власних		82326,17
	Засоби захисту рослин:	773,00	87396,73
	• Матар;	• 50,00	• 22837,50
	• Напалм	• 430,00	• 30702
	• Сора-Нет;	• 286,00	• 32443,6
	• Супер-Мачо;	• 7,00	• 1413,63
	• Орендна плата		67765,48
• Орендна плата за земельні паї		634761,26	
Паливо:	23,52	501,36	
• Бензин – А-92;	• 1,36	• 33,78	
• Дизпаливо;	• 22,160	• 467,58	
Посівний матеріал:	18,59	225152,97	
• Соя Устя;	• 18,59	• 225152,97	
Послуги тракторів сторонні:	615,81	394221,03	
• Боронування;	• 153,01	• 44579,46	
• Культивация;	• 151,30	• 63470,35	
• Оранка;	• 143,00	• 154583,00	
• Посів;	• 143,00	• 116044,50	
• Дискування.	• 25,50	• 15543,72	
Всього		1447,82	2158900,67

Отже, ефективний розвиток сільськогосподарських підприємств

залежить від проінформованості керівництва та власників про витрати діяльності, оскільки саме релевантна та якісна інформація про їх динаміку та структуру дає змогу сформувані та виважені поточні та стратегічні рішення, забезпечує неупереджену оцінку реалізації планів для формування подальшої стратегії розвитку.

Визначення пріоритетних напрямків удосконалення бухгалтерського обліку в системі інформаційного забезпечення управління виробництвом у частині витрат потребує детального вивчення з урахуванням діючих правил, вимог ринкової економіки та управлінського персоналу.

3.2 Вдосконалення методики проведення контролю витрат

Здійснення внутрішнього контролю з обліку виробничих витрат сільськогосподарської продукції має важливе значення для підприємства. Відповідно аудиторю потрібно враховувати, що ця ділянка обліку є найбільш трудомісткою та складною в перевірці. При здійсненні перевірки щодо контролю за обґрунтованим підрахунках собівартості готової продукції, необхідно визначити порядок обчислення собівартості продукції рослинництва, рентабельність даної галузі сільськогосподарського виробництва, уточнити дотримання методики калькулювання собівартості одержаної продукції відповідно до затвердженої облікової політики агрофірми.

Головна ціль контролю системи витрат за елементами, правильності групування та організації обліку витрат за структурними підрозділами, статтями та об'єктами калькуляції наведено в додатку І.2.

Процес внутрішнього контролю витрат необхідно розглядати з точки зору оперативного управління ним, з урахуванням собівартості продукції товаровиробника за встановлений проміжок часу, для порівняння з ринковою вартістю та визначення фінансових результатів.

Вирішить дану проблему в практиці сільського господарства оперативний внутрішній контроль, що в свою чергу допоможе виявити ключові проблеми в системі управління витратами. Та дасть змогу завчасно підготуватися до зовнішніх змін. В гіршому випадку вони будуть виявлені при подальшому розгляді фактично досягнутих фінансових результатів.

Для стабільного розвитку ТОВ а/ф «Вікторія» та ефективного прийняття рішень, необхідний комплексний підхід до облікового процесу. При організації внутрішнього контролю, крім працівників економічних спеціальностей, для здійснення контролю за виробничо-технологічними процесами можуть бути залучені й спеціалісти інших професій. А завданням для робітників бухгалтерського апарату є збір та обробка первинної документації обробка та систематизація при формуванні звітів та оцінка отриманих результатів з врахуванням прогнозованих раніше показників.

Для контролю витрат виробництва на підприємстві доцільно використовувати методи наведені в додатку I.1.

ТОВ агрофірма «Вікторія» має свою специфіку діяльності, Запропонована методика проведення внутрішнього контролю витрат наведені додаток I.2.

Запропонований метод фіксування відхилень первинними документами для виявлення відхилень, що виникли за рахунок заміни одного запасу на інший та в випадку економії або перевитрати. Даний метод дасть змогу здійснювати контроль за елементами витрат, де можливе документування.

Витрати під час аудиту підлягають перевірці окремих статей витрат та їх підтвердженню встановленими первинними документами. У той же час вони шукають потенційні випадки різкого скорочення витрат у деяких місцях, які часто вказують на перевитрату, завищення норм, параметрів витрат або перенесення на наступний період. Аудит виробничих витрат встановлює необхідність списання витрат на собівартість продукції та реалізації. З цієї причини аудитор повинен визначити факти, які слід викласти, та включити в собівартість продукції, яка не пов'язана з її виробництвом та реалізацією.

Велику увагу потрібно приділити витратам, які виникають стосовно безперспективних незакінчених робіт, враховуючи роботи, які давно втратили свою актуальність, та прийняти рішення, що стосуються припинення подальшого витрачання грошей та ресурсів.

Контроль за фінансовими результатами не може існувати в відриві від контролю над усією діяльністю підприємства і відбувається на всіх етапах управління та на всіх циклах діяльності. Тому для комплексного та ефективного контролю фінансових результатів лише проконтролювати правильність обчислення прибутку (збитку) недостатнім буде. Необхідно проаналізувати причини змін в порівнянні з минулим періодом або з плановими показниками, адже важливим є попередній та поточний контроль на всіх етапах діяльності, що дає змогу оперативно вплинути на результати управління, оцінювати ефективність дій та переглядати прийняті рішення.

Одним із варіантів вдосконалення контролю витрат в сільському господарстві є контроль над використанням палива, використання новітніх технологій в моніторингу транспорту. Пропонуємо створити структурний підрозділ диспетчерської служби. Запровадити автоматизовану систему управління транспорту та контроль використання паливно-мастильних матеріалів, що дасть змогу виявити факти перевитрат, підвищить контроль списання. Також можна встановити на транспорт датчики використання пального.

Досконала система контролю в ТОВ а/ф «Вікторія» сприятиме скороченню використання палива та матеріалів, зменшення недоцільного використання техніки, оптимізація всіх процесів пов'язаних з польовими роботами, підвищення конкурентоспроможності за рахунок зниження собівартості продукції.

Підведення підсумків контролю витрат потребують систематизації, виявлення причин порушень, фіксування даних про порушення та недоліків. Необхідно надавати керівництву звіти, де буде міститися загальна інформація, висновки, пропозиції, які допоможуть знизити собівартість, зберегти активи

товариства, раціонального використання палива, різні методи покращення технологій, використання нових сортів рослинництва, що допоможе збільшити прибуток.

Таким чином, контроль займає особливе місце в системі контролю виробничих витрат. Внутрішній контроль за витратами є важливою виконавчою відповідальністю на підприємстві, оскільки дозволяє виявити недоліки та порушення при відображенні в бухгалтерському обліку господарських операцій, нестачі та розкрадання цінностей і в кінцевому підсумку дозволяє скласти рекомендації та пропозиції щодо вдосконалення системи обліку на підприємстві.

Головним завданням контролю є належний облік за елементами собівартості, шляхів її зниження, ефективного використання палива та матеріалів, удосконалення виробничих технологій.

ВИСНОВКИ

В ході роботи було розглянуто поняття витрат, собівартості, з'ясовано економічну сутність, проведено аналіз витрат і собівартості продукції в рослинництві ТОВ агрофірма «Вікторія».

Встановили, що витрати - це об'єкт, за допомогою впливу на який можуть бути істотно змінені результати діяльності, значить, витратами необхідно цілеспрямовано керувати. Витрати на підприємстві є основою багатьох розрахунків, в тому числі використовуються для розрахунку собівартості основної продукції, для визначення потреби в матеріальному та технічному забезпеченні і т.п.

В системі показників, що характеризують ефективність виробництва і збуту, одне з головних позицій належить собівартості продукції. У собівартості продукції як синтетичному показнику відбиваються всі сторони виробничої, фінансової, господарської роботи господарства: ступінь використання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, якість праці окремих співробітників і керівництва загалом.

Собівартість продукції представляє собою вартісну оцінку задіяних у процесі виробництва природних ресурсів, сировини, матеріальних запасів, палива, добрив, енергії, основних засобів, трудових ресурсів, а також інших витрат на виробництво і збут товарів.

Проаналізували результати діяльності ТОВ агрофірма «Вікторія» можна зробити висновки, що важливим фактором від якого залежить діяльність підприємства, є земля. Загальна площа орендованих земельних ділянок більша в порівнянні з підприємствами району та області.

ТОВ агрофірма «Вікторія» раціонально використовує всі види ресурсів, що обумовлено ефективною системою управління витратами. Побудована система забезпечує товариству конкурентоспроможність продукції. Наявність достовірної та якісної інформації про собівартість, подання достовірних даних, прийняття ефективних рішень свідчать про досконалу систему

управління підприємства.

Система управлінського контролю на агрофірмі здійснюється як на внутрішньому рівні шляхом проведення інвентаризації та систематичної перевірки та зовнішній.

Також було розглянуто питання впливу зміни кількісних та вартісних показників витрат на 1 га посіву та врожайності сільськогосподарських культур на собівартість продукції рослинництва. Був проведений розрахунок врожайності сільськогосподарських культур за останні три роки товариства.

Контроль на товаристві проводиться внутрішній шляхом проведення інвентаризації та систематичної щорічної перевірки зовнішній.

При дослідженні управління та контролю витрат в ТОВ агрофірма «Вікторія» було виявлено деякі недоліки, зокрема щодо інформаційного забезпечення та подальшого контролю за технічним процесом. Було запропоновано та розроблено технологічну карту, що допоможе глибше проводити аналіз витрат. Даний підхід дасть змогу планувати та розраховувати витрати заздалегідь, співставлення плану з фактом, встановити відхилення та прийняти управлінські рішення для покращення якості продукції.

Для подальшої оптимізації аспектів управління витратами було визначено механізм проведення внутрішнього контролю.

Проаналізувавши ТОВ агрофірма «Вікторія», приходимо до висновку, що значення собівартості продукції в умовах ринкової економіки важко переоцінити. Вона продовжує залишатися основним результативним показником ефективності виробництва. Рівень собівартості відображає всі сторони господарської діяльності комерційної організації. Все це вимагає більш посиленої уваги до проблем формування ефективних інструментів системи управління витратами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Хандриксен Е.С. Теория бухгалтерского учета / Е.С. Хандриксен, М.Ф. Ван Бреда ; гл. ред. Я.В. Соколов. – М. : Финансы и статистика, 2000. – 576 с.
2. Чернишова Л.І. Особливості формування системи управління витратами вітчизняних підприємств / Л.І.Чернишова, А.С. Дженкова // Інноваційна економіка. – 2014. – № 3 (52). – С. 61–68.
3. Трухан О.Л. Розвиток теорії витрат: еволюція і сучасні тенденції / О.Л. Трухан // Вісник ЖДТУ. – 2003. – № 4. – С. 380–388.
4. Управленческий учет / [Э.А. Аткинсон, Р.Д. Банкер, Р.С. Каплан, М.С. Янг] ; пер. с англ. – 3-е изд. – М. : ИД «Вильямс», 2005. – 878 с.
5. Бутинець Ф.Ф. Теорія бухгалтерського обліку : [підручник] / Ф.Ф. Бутинець. – 2-е вид., доп. і перероб. – Житомир : ЖІТІ, 2000. – 640 с.
6. Волкова І.А. Фінансовий облік – 2 : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.] / І.А. Волкова. – К. : Центр навчальної учбової літератури, 2009. – 224 с.
7. Пушкар М.С. Фінансовий облік : [підручник] / М.С. Пушкар. – Тернопіль : Карт-бланш, 2002. – 628 с.
8. Бланк И.А. Словарь-справочник финансового менеджера / И.А. Бланк. – К. : Ника-Центр, 1998. – 480 с.
9. Основи економічної теорії: політекономічний аспект : [підручник] / [Г.Н. Климка, В.П. Нестеренко, Л.О. Каніщенко] ; за ред Г.Н. Климка, В.П. Нестеренка. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К. : Вища школа ; Знання, 1997. – 743 с.
10. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : [підручник] / А.М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2001. – 460 с.
11. Економічний словник / [уклад. Г.В. Осовська, О.О. Юшкевич, Й.С. Завадський]. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.
12. Сидоров И.И. Логистическая концепция управления предприятием / И.И. Сидоров. – СПб. : ДНТП «Знание», ИВЭСЭП, 2001. – 168 с.

13. Цал-Цалко Ю.С. Витрати підприємства : [навч. посіб.] / Ю.С. Цал-Цалко. – К. : ЦУЛ, 2002. – 656 с.
14. Прохар Н.В. Облік доходів, витрат і фінансових результатів: проблеми теорії та практики : [монографія] / Н.В. Прохар, Ю.О. Ночовна. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 257 с.
15. Кулішов В.В. Економіка підприємства: теорія і практика : [навчальний посібник] / В.В. Кулішов. – К. : Ніка-Центр, Ельга, 2004. – 216 с.
16. Організація бухгалтерського обліку : [навчальний посібник] / за ред. В.С. Леся. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 696 с.
17. Коблянська О.І. Фінансовий облік : [навч. посібник] / О.І. Коблянська. – 2-ге вид. – К. : Знання, 2007. – 471 с.
18. Нашкерська Г.В. Бухгалтерський облік : [навч. посібник] / Г.В. Нашкерська. – К. : Центр навчальної літератури, 2004. – 464 с.
19. Козак В.Г. Визначення поняття «витрати» та їх оцінка / В. Г. Козак // Реформування економіки України: стан та перспективи : зб. матеріалів ІV Міжнар. наук.-практ. конф. (26–27 листопада 2009 р., м. Київ). – К., 2009. – С. 129–131.
20. Нападівська Л.В. Управлінський облік : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / Л.В. Нападівська. – К. : Книга, 2004. – 544 с.
21. Управленческий учет / [Ч. Хорнгрен, Дж. Фостер, Ш. Датар] ; пер. с англ. – 10-е изд. – СПб. : Питер, 2005. – 1008 с.
22. Котлер Ф. Основы маркетинга: краткий курс / Ф. Котлер ; пер. с англ. – М. : Издат. дом «Вильямс», 2007. – 656 с.
23. Гаркавенко С.С. Маркетинг : [підручник] / С.С. Гаркавенко. – К. : Лібра, 2002. – 712 с.
22. Маркова В. Д. Кузнецова С. А. Стратегический менеджмент. – м. ИНФРА-М; Новосибирск: Сибирское соглашение, 2001.-288 с
23. Вахрушина, М. А. Бухгалтерский управленческий учет : учебник для студентов вузов по экон. специальностям / М. А. Вахрушина. – 7-е изд., стер. – М. : Омега-Л, 2008. – 570 с.
24. Карпова, Т. П. Управленческий учет: Учебник для вузов / Т. П. Карпова. –

25. Чернишова Л.І. Особливості формування системи управління витратами вітчизняних підприємств / Л.І.Чернишова, А.С. Дженкова // Інноваційна економіка. – 2014. – №
26. Іщенко Н.А. Факторний аналіз формування прибутку підприємства / Н.А. Іщенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.kntu.kr.ua/doc/zb_17_ekon/stat_17/33.pdf.
27. Циган Р.М. Проблеми формування прибутку підприємства в бухгалтерському обліку / Р.М. Циган, О.С. Савченко // Облік і фінанси АПК. – 2011. – № 2. – С. 36–39.
28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31 грудня 1999 р. № 318, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.
29. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» : затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 7 лютого 2013 р. № 73, зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=z0336-13>.
30. Сіренко Н. М., Дубініна М. В., Баришевська І. В. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Навч. посіб./за заг.ред. к.е.н., доц. Н. М. Сіренко – Миколаїв.: МДАУ, 2010. – 439 с. 31. Огійчук М.Ф. Бухгалтерський облік на сільськогосподарських підприємствах: Підручник. – К.: Вища освіта, 2003. – 800 с.
31. Чернецька О. В. Методичні підходи до визначення ефективності витрат сільськогосподарських підприємств в управлінському обліку/ О. В. Чернецька // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – 2011. – №7(1). – С.188 – 195
32. Рожелюк В.М. Принципи управління витратами на виробництво у ринковому середовищі [Текст] / В.М. Рожелюк, П.Н. Денчук // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2007. Спецвип. 22. – Ч. II. – С. 212- 216.

33. Дмитренко А.В. Податковий облік: курс лекцій. – Полтава: ПолтНТУ . – 2017. – 220 с.
34. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручник. – 3-тє вид. доповнене і перероблене / Надія Марківна Ткаченко. – К.: Алерта, 2008 – 926 с
35. Бутинець Ф.Ф. «Бухгалтерський управлінський облік» Навчальний посібник для студентів спеціальності 7.050106 "Облік і аудит" Житомир: Ж ІТІ, 2000. - 448 с.
36. Організація бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: Підручник / Кузьмінський А. М., Сопко В. В., Завгородній В. П.; за ред. А.М. Кузьмінського — К.: Вища школа, 1993. — 223 с.
37. Карпова Т.П. Управленческий учет для вузов. - М.: Аудит, Ю Н ИТИ, 1998. - 380 с.
38. Овчарова Н. В., Кравченко О. В., Бобошко Р. М. «Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами сільськогосподарських підприємств» <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-30-45>

ДОДАТКИ
ДОДАТОК А

SUMMARY

Boboshcko R. M Control and analysis of agricultural enterprise costs - Qualification work of the master. Educational and Scientific Institute of Business, Economics and Management, Sumy, 2021

Theoretical, methodical and practical aspects of analysis and control of costs of agricultural enterprises are investigated in the work. The main purpose of this study is to study and substantiate the theoretical foundations and develop practical recommendations for improving the organization of analysis and control of costs of agricultural enterprises.

Key words: analysis, control, costs, land, activity, management system.

Анотація

Бобошко Р. М. Контроль та аналіз витрат сільськогосподарського підприємства – Кваліфікаційна робота магістра. Навчально-науковий інститут бізнесу, економіки та менеджменту, Суми, 2021 р.

У роботі досліджено теоретичні, методичні та практичні аспекти аналізу і контролю витрат сільськогосподарських підприємств. Основною метою цього дослідження є вивчення та обґрунтування теоретичних засад та розроблення практичних рекомендацій з удосконалення організації аналізу та контролю витрат сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: аналіз, контроль, витрати, земля, діяльність, система управління, інформаційне забезпечення

Додаток Б

Визначення «витрат» за різними підходами

Визначення	Джерело
Одна з важливих категорій управлінського обліку та якісної оцінки діяльності підприємства. Для управління менеджерам необхідні не просто витрати, а інформація про витрати на будь-що (продукт, або його партію, послуги тощо).	В.Г. Козак [19, с. 129]
Для управління виробничою собівартістю витрачення ресурсів у виробництві можна відображати через використання поняття «затрати», що є зменшенням економічних вигод протягом звітного періоду, або збільшення зобов'язань підприємства, що призво	Л.В. Нападовська [20]
Витрати, які впливають на управлінські рішення, розглядаються в системі управлінського обліку, оскільки лише в ній формуються релевантні витрати. Для прийняття управлінських рішень потрібна інформація про витрати на «щось» (продукцію, обладнання, послуги, процес тощо). Автор називає це «щось» об'єктом обліку витрат або об'єктом калькулювання собівартості, згідно з яким і відбувається групування та вартісне вимірювання витрат.	Ч. Хорнгрен [21, с. 63]
Собівартість продукції і прибуток перебувають в обернено-пропорційній залежності: зниження собівартості приводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки.	Н.А. Іващенко [25]
Фінансовий результат діяльності будь-якого підприємства визначається шляхом порівняння витрат і доходів підприємства. Дані автори зазначають, що для збільшення ефективності роботи кожне підприємство повинно контролювати витрати (проводити політику оптимізації витрат) з метою недопущення перевищення їх над доходами.	Р.М. Циган, О.С. Савченко [2]
Вартісне вираження абсолютної величини застосовано-спожитих ресурсів, необхідних для здійснення ним поставленої мети.	А.М. Турило, Ю.Б. Кравчук, А.А. Турило [24, с. 32]
Собівартість продукції і прибуток перебувають в обернено-пропорційній залежності: зниження собівартості приводить до відповідного зростання суми прибутку, і навпаки.	Н.А. Іващенко [25]
Це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або збільшення зобов'язань, яке призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу за рахунок його вилучення або розподілу власниками).	Н.В. Прохар [14], В.В. Кулішов [15, с. 76]
Споживання або використання матеріалів, товарів, робіт, послуг в процесі одержання доходу.	Г.В. Нашкерська [18, с. 390]
Витрати виступають інструментом цінової політики підприємства, тому що попит визначає верхній рівень ціни, а її мінімальну величину – витрати. Отже, під час управління маркетинговою діяльністю на певному етапі процесу ціноутворення, під час аналізу витрат з метою визначення ціни продукції їх класифікують на певні види за такими ознаками.	С.С. Гаркавенко [23, с. 291, 302]
Або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводять до зменшення власного капіталу підприємства (за винятком зменшення власного капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками) за умови, що ці витрати можуть бути досто- вірно оцінені.	ПСБО 16 (п.6) [27], НПСБО 1 (п. 3) [28]

Продовження таблиці

Витрати – це зменшення економічних вигод протягом звітного періоду, що відбувається у формі відтоку або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, які ведуть до зменшення капіталу, не пов'язаних з його розподілом між учасниками акціонерного капіталу	МСФЗ [29]
Формуються в процесі використання ресурсів під час здійснення певної його діяльності. Вони мають цільову спрямованість. Витрати підприємства визначаються як сума зменшення вартості активів або зменшення власного капіталу (збиток).	Економічний словник [11, с. 43]
Спожиті ресурси або гроші, які необхідно заплатити за товари, роботи і послуги.	Ф.Ф. Бутинець [5]
Сума спожитих на виробництві товарів, робіт і послуг факторів виробництва (ресурсів).	М.С. Пушкар [7, с. 389]
Виражені в грошовій формі поточні витрати трудових, матеріальних, фінансових та інших видів ресурсів на виробництво продукції.	І.А. Бланк [8, с. 19]
Обсяг використаних ресурсів підприємства у грошовому вимірі для здійснення господарської діяльності.	В.П. Климко, Л.О. Нестеренко [9], А.М. Поддерьогін [10]

Додаток В

Класифікація витрат в системі управління

Класифікаційні ознаки з урахуванням функцій управління	Види витрат
1. Процес прийняття управлінських рішень	Явні та альтернативні; релевантні та нерелевантні; ефективні та неефективні
2. Процес прогнозування	Короткострокові та довгострокові
3. Процес планування	Заплановані та неплановані
4. Процес нормування	Стандарти, норми та нормативи та відхилення від них
5. Процес організації	За місцями та сферами виникнення; функцій діяльності та центрам відповідальності
6. Процес обліку	Одноелементні та комплексні; за статтями калькуляції та економічними елементами; постійні та змінні; основні та накладні; прямі та непрямі; поточні та одноразові
7. Процес контролю	Контрольовані та неконтрольовані
8. Процес регулювання	Регульовані та нерегульовані
9. Процес стимулювання	Обов'язкові та заохочувальні
10. Процес аналізу	Фактичні; прогнозні, планові; кошторисні; стандартні; загальні та структурні; повні та часткові

Додаток Г

Поняття «управління витратами» з різних джерел

Визначення	Джерело
Управління витратами визначає як специфічну функцію управління, яка забезпечує планування, організацію, мотивацію, контроль та регулювання витрат діяльності; принципово нову систему, яка дає змогу чітко відстежувати, аналізувати й контролювати витрати.	С. Ф. Голов
Управління витратами – це процес, який включає управлінські дії, мета яких полягає у досягненні високого економічного результату діяльності підприємства через виконання всіх функцій, які властиві управлінню будь-яким об'єктом.	І. Є Давидович
Управління витратами – це складний багатоаспектний та динамічний процес, що включає управлінські дії, метою яких є досягнення високого економічного результату діяльності підприємства; система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів.	О. В. Крушельницька
Управління витратами – це система принципів і методів розробки й реалізації управлінських рішень, заснована на використанні об'єктивних економічних законів відносно формування й регулювання витрат, забезпечення ефективного використання ресурсів і капіталу підприємства в різних видах його діяльності відповідно до стратегічних та поточних цілей розвитку.	А. А. Пилипенко
Управління витратами полягає у цілеспрямованому впливові на витрати для зміни їхнього складу, структури або поведінки у зв'язку зі зміною умов виробничо-господарської діяльності підприємства.	А. І. Ясінська

Додаток Д

Підходи до поняття «системи управління витратами»

Визначення	Функції	Джерело
Складова управління підприємством загалом, її раціональна побудова є основним з чинників підвищення конкурентоспроможності і ефективності діяльності підприємства в цілому	<ul style="list-style-type: none"> — прогнозування; — планування; — нормування; — організування; — калькулювання; — мотивація та стимулювання; — облік; — аналіз; — регулювання; — контроль 	Крапівницька С. М., Зарукевич М. В. Розвиток системи управління витратами підприємства [Електронний ресурс] / С.М. Крапівницька, М.В. Зарукевич // Вісник ОНУ імені І.І. Мечникова. – 2013. – Режим доступу: http://www.visnyk-onu.od.ua/journal/2013_18_3_1/41.pdf
Вміння економити ресурси і максимізувати віддачу від них	<ul style="list-style-type: none"> — планування; — організування; — мотивування; — контроль; — регулювання 	Дощич Г.А. Дослідження актуальних проблем управління витратами підприємства [Електронний ресурс] / Г.А. Дощич // Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/29_DWS_2012/Economics/10_120778.doc.htm
Сукупність елементів, структури, завдань, технології, які взаємодіють між собою з метою цілеспрямованого формування і використання витрат для підвищення ефективності функціонування підприємства	<ul style="list-style-type: none"> — планування; — організування; — мотивування; — контроль; — регулювання 	Ясінська А.І. Сутність управління витратами на вітчизняних підприємствах [Електронний ресурс] / А.І. Ясінська // Національний університет «Львівська політехніка». – 2007. – Режим доступу: http://vlp.com.ua/files/54.pdf
Система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, заснованих на використанні об'єктивних економічних законів	<ul style="list-style-type: none"> — планування; — організація; — регулювання; — мотивація; — облік і аналіз; — координація; — контроль; — стимулювання 	Адилова Т.І. Удосконалення системи управління витратами на підприємствах виноробної промисловості [Електронний ресурс] / Т.І. Адилова // Ефективна економіка: електронне наукове фахове видання. – 2011. – Режим доступу: http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=846

<https://economics.net.ua/files/archive/2014/No3/43-49.pdf>

Додаток Е

Загальна система управління витратами господарства

Функція управління витратами	Елемент управління	Характеристика функції управління
Планування витрат	Стратегічне планування витрат	Передбачає прогнозування витрат, виходячи із нормативних показників витрат та плану виробництва готової продукції (товарів, робіт, послуг)
	Тактичне планування витрат	Виходить із стратегічного плану із врахуванням стану внутрішнього і зовнішнього середовища, вимог ринку, імовірних ризиків
	Оперативне планування витратами	Розраховується на основі фактичних потреб та обсягів виробництва за кожною із ділянок та робочим місцем. Передбачає розробку організаційно-управлінських заходів із коригування процесу виробництва шляхом виявлення і мобілізації заходів із оптимізації витрат за рахунок: удосконалення техніки і технології виробництва, організації логістики поставок, організації замкнутого циклу виробництва та ін
Організація процесу управління витратами	Побудова ефективної автоматизованої системи управління витратами	Спрямована на створення системи дій в напрямі об'єднання в єдиний процес у просторі та часі усіх елементів за різними напрямками діяльності підприємства формуючи єдину інформаційну базу даних, сегментовану за рівнями доступу до інформації за відповідними ієрархічними ланками управління
	Координація управління витратами (Розробка сильних логістичних зв'язків за умови організації замкнутого циклу виробництва)	Організація процесу управління витратами передбачає встановлення місць виникнення витрат та центрів відповідальності за імовірні прояви понаднормативних витрат, втрат із визначенням відповідальних осіб і межі сфери їх відповідальності за кожною із ділянок виробничого процесу
Комунікації системи управління витратами	Формування інформаційної бази даних	Організація системи інформаційних ресурсів в системі виробництва для прийняття ефективних управлінських рішень, що можливе лише під час створення єдиної інформаційної бази даних із диференційованими ієрархічними рівнями доступу. Слід сформувати систему координації дій управлінського персоналу за рівнями відповідальності на основі внутрішніх інформаційних зв'язків, об'єднуючих усі рівні управління. Розробка схеми каналів комунікації на основі побудови

		лінійних та нелінійних комунікаційних зв'язків
	Аналіз показників, виявлення відхилень між плановими та фактичними витратами	Формування актуальної інформації та її оцінка в динаміці дає можливість оперативно реагувати на відхилення від планових показників та слідувати головній меті діяльності підприємства
Контроль витрат	Облікове відображення фактично понесених витрат за визначеним рівнем деталізації, необхідним для системи управління	Формує інформаційну базу про фактичний стан понесених витрат за статтями та елементами витрат із визначенням центрів їх відповідальності
	Аналіз стану витрат за елементами і статтями витрат та за центрами відповідальності	Постійна порівняльна оцінка між фактично понесеними витратами та їх плановою величиною слугує основою прийняття ефективних обґрунтованих управлінських рішень
Мотивація оптимізації витрат на усіх рівнях	Економічне стимулювання оптимізації витрат	Економічна мотивація спонукає працівників до вишукування найбільш доцільних методів оптимізації витрат та реалізації цілей підприємства
	Морально-етичне стимулювання оптимізації витрат	Шляхом морально-етичного стимулювання менеджери впливають на рівень результативності і ефективності роботи працівників. Спонукають усвідомити головну стратегію підприємства та приймати управлінські рішення на основі визначених принципів роботи підприємства

Додаток Є

Характеристика методів управління витратами та їх аналіз

Назва методу	Суть методу	Умови застосування методу
«Директ-кост»	Постійні витрати не включаються до собівартості продукції, а збираються на рахунок прибутків і збитків і відносяться на фінансовий результат того звітного періоду, в якому вони відбулися	Витрати при цьому методі діляться не тільки на прямі і непрямі, але і на змінні і постійні
«Абсорпешн-кост»	Даний метод призначений для обчислення повних витрат. Всі витрати включаються в собівартість продукції	Метод передбачає поділ обчислених витрат між реалізованою продукцією і її залишком
«Кост-кіллінг»	Спрямований на максимальну оптимізацію витрат в найбільш короткі терміни без шкоди для діяльності підприємства і перспектив його розвитку	Керівництво організації прагне знизити витрати підприємства, при цьому воно повинно володіти повною і достовірною інформацією про стан витрат в даній організації і певним чином мотивувати персонал для досягнення даної мети.
«Метод VCC»	Даний метод передбачає проведення аналізу витратоутворюючих показників, які знаходяться за межами впливу організації і проведення стратегічного управління.	Стратегічне управління організацією повинно співвідноситися зі специфікою тієї чи іншої галузі господарства. Повний інформаційне уявлення про кон'юнктуру ринку, знання власних внутрішньогосподарських процесів.
«ABC-метод»	Метод управління витратами передбачає, що продукція виходить в результаті певних процесів і операцій та витрачання ресурсів, всі витрати за якими розраховуються окремо один від одного.	Навчання працівників організації, розширення існуючої системи бухгалтерського обліку на підприємстві, поділ видів діяльності і операцій.
«CVP-аналіз»	Ефективний метод стратегічного управління. Допомогає виявити оптимальне співвідношення між витратами, доходами і прибутком, мінімізувати підприємницькі ризики.	Головні елементи - це точка беззбитковості, маржинальний дохід, виробничий леверидж і маржинальний запас міцності. Необхідно поділ витрат на постійні та змінні
«LCC-аналіз»	Дозволяє скорочувати витрати організації шляхом виявлення надлишків виробництва і їх перерозподілу	Точне визначення життєвого циклу продукту, знання стану ринку і позиціонування власної продукції
«Бенчмаркінг витрат»	Передбачає порівняння стану управління витратами на підприємстві з кращими компаніями для подальшого прийняття рішень в області управління витратами і збереження конкурентоспроможності.	Правильний вибір лідируючого підприємства, повний збір достовірної інформації про високі результати і методах їх досягнення.

ДОДАТОК Ж

Аналіз фінансово-економічного стану ТОВ агрофірма «Вікторія» за 2018-2020 рр.

Таблиця Ж.1 Фінансові результати ТОВ агрофірма «Вікторія»

№ п/п	Стаття	2018 р	2019 р	2020 р
1	Чистий дохід від реалізації	352470	459930	514658
2	Собівартість реалізованої продукції	(126799)	(386940)	(273638)
3	Валовий прибуток	225671	72990	241020
4	Інші операційні доходи	937	156334	242208
5	Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	212509	189891	458857

Таблиця Ж.2– Показник аналізу майнового стану ТОВ агрофірма «Вікторія» за 2018-2020 роки

Показник	Рік			Середній темп росту
	2018	2019	2020	
Коефіцієнт зносу основних засобів	0,83	0,9	0,83	111,11
Фондовіддача	3,05	4,38	4,43	15,72
Коефіцієнт придатності	0,76	0,84	0,83	109

Таблиця Ж.3 – Аналіз ділової активності ТОВ агрофірма «Вікторія» за 2018-2020 роки

Показник	Нормативне значення	Рік			Середній темп росту
		2018	2019	2020	
Коефіцієнт оборотних активів	Збільшення	0,38	0,31	0,34	360
Оборотність кредиторської заборгованості	Збільшення	3,1	7,3	8,2	5,18
Оборотність дебіторської заборгованості	Збільшення	1,79	1,15	1,89	82,36

Таблиця Ж.4 – Аналіз фінансової стійкості ТОВ агрофірма «Вікторія» за 2018-2020 роки

Показник	Нормативне значення	Рік			Середній темп росту
		2018	2019	2020	
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	>0,5	0,86	0,79	0,71	153,32
Коефіцієнт фінансової стабільності	>1,0	6,32	3,89	4,06	40,01
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	>1,0	0,86	0,92	0,9	103,86
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	>0 збільшення	0,96	0,96	0,96	104,17

Таблиця Ж.5 – Аналіз платоспроможності та ліквідності балансу за ТОВ агрофірма «Вікторія» 2018-2020 роки

Показник	Нормати вне значення	Рік			Середній темп росту
		2018	2019	2020	
Коефіцієнт грошової платоспроможності (абсолютної ліквідності)	Не менше 0,2-0,3	0,006	0,016	0,012	316,22
Коефіцієнт розрахункової платоспроможності	0,7-0,8	1,18	4,41	2,97	65,74
Коефіцієнт ліквідної платоспроможності	>1,0	7,06	4,02	4,28	64,64
Коефіцієнт критичної ліквідності	0,6-0,8	6,23	2,19	2,01	80,22
Загальний коефіцієнт ліквідності	2,0-2,5	7,08	9,88	7,86	64,54
Оборотний (робочий) капітал або власні оборотні кошти	>0 збільшення	640501	1350413	939239	114,79

ДОДАТОК 3 Технологічна карта

Господарство:		ТОВ агрофірма "Вікторія"		№ поля:		Своязімна Миколайка поле 5		Площа поля		84		Ціна добрив, 3ЗР, посівного матеріалу		Сума, грн.		Примітка (в тому числі вартість добрив, 3ЗР, посівного матеріалу)					
Технологічна карта вирощування озимої пшениці по Сумському регіоні (під урожай 2019 року)		Назва агрегату		Назва препарату/добрива		Кількість, кг/л/га		Коментарії		Обсяги		Розхідка									
№ п/п		Технологічна операція		Склад агрегату		Кількість, кг/л/га		Коментарії		Обсяги		Розхідка									
										Од.виміру (га, км, т/км, год, л...)		показник									
Основний та передпосівний обробіток ґрунту та сіва																					
1	Дискування	Case M310/M340 + Eco Mulch (CB8000)/Notmandie/Rubin				до 10 см				га		84		577		48468					
2	Дискування (другий слід)	Case M310/M340 + Eco Mulch (CB8000)/Notmandie/Rubin				до 10 см				га		7,2		577		4154,4					
3	Дискування	Case M310/M340 + DXRV				10 - 15 см				га		704		704		0					
4	Дискування (другий слід)	Case M310/M340 + DXRV				10 - 15 см				га		704		704		0					
5	Внесення добрив	MT3 + UNIA5500/Fofschrittl/ZG-B5500		NPK (33:1:1)		100 кг/га				га		84		153		6534,68		54891,312			
6	Внесення добрив	MT3 + ОП-2000								га		153		153		0		0			
7	Погрузка добрив	New Holland/JCB/автокран								год		0,5		55		27,5					
8	Пальє	New Holland/JCB/автокран						загальна витрата палива		л		3,5		24,7		86,45					
9	Закучування КАС	мотолюмна авто						8,5 т/25 км		га		6,6		6,6		0					
10	Підвезення добрив	авто						загальна витрата палива		т/км		213		0,75		159,75					
11	Пальє	авто								л		22		24,7		543,4					
12	Розвантаження добрив	автокран								год		3		541,7		1625,1					
13	Завантаження добрив	стропільшик								га		84		1,21		101,64					
14	Дискування	Case M310/M340 + Eco Mulch (CB8000)/Notmandie/Rubin								га		577		577		0					
15	Дискування (другий слід)	Case M310/M340 + Eco Mulch (CB8000)/Notmandie/Rubin								га		577		577		0					
16	Завантаження добрив	автокран								год		0,5		54,45		27,225					
17	Пальє	автокран						загальна витрата палива		л		3,5		24,7		86,45					
18	Підвезення добрив	авто						8,5 т/25 км		т/км		213		0,75		159,75					
19	Пальє	авто						загальна витрата палива		л		22		24,7		543,4					
20	Розвантаження добрив	автокран								год		3		541,7		1625,1					
21	Завантаження добрив	стропільшик								га		84		1,21		101,64					
22	Внесення добрив	MT3 + UNIA5500/Fofschrittl/ZG-B5500/ОП-2000								га		153		153		0		0			
23	Внесення добрив	MT3 + UNIA5500/Fofschrittl/ZG-B5500/ОП-2000		Амофос						га		84		153		125052		112200			
24	Транспортування насіння в поле	авто						22,52 т/26 км/84 га		га		84		6,66		559,44					
25	Пальє	авто						загальна витрата палива		л		21		24,7		518,7					
26	Заправка сівалки	автокран								год		54,45		54,45		0					
27	Заправка сівалки	стропільшик								га		84		4,24		356,16					
28	Посів	JD + комплекс 1890-1910				250 - 320 кг/га		в залежності від маси 1000 насіння, рекомєндаций, схожості, е нерції, строків посіву...		га		84									
ВСЬОГО по осіннім роботам																					
														802,5		7072		226673,4668		159263,4668	
																		478612,884			

		Догляд за посівами (весна 2019)		Аміачна селітра											
№	Навантаження добрив	автокран	загальна витрата палива	год	л	54,45									
29	Пальє	автокран	загальна витрата палива	л	7	24,7									
30	Пальє	авто	12,6 т/25 км	т/км	315	0,75									
31	Пальє	авто	загальна витрата палива	л	21	24,7									
32	Розвантаження добрив	автокран	Аміачна селітра	год	4	541,7									
33	Пальє	автокран	загальна витрата палива	л	47	24,7									
34	Завантаження добрив	стропільщик		га	84	1,82									
35	Підвезення по мерзло-талому ґрунті	МТЗ + UNIA5500/літак		га		153									0
36	Підвезення по мерзло-талому ґрунті	МТЗ + UNIA5500/літак	12,6	га	84	153		6375							80325
37	Підвезення по мерзло-талому ґрунті	МТЗ + UNIA5500/літак	8,4	га	84	153		6125							51450
38	Навантаження добрив	автокран	Сульфат амонію	год	0,5	54,45									
39	Пальє	автокран	загальна витрата палива	л	3,5	24,7									
40	Підвезення добрив	авто	8,4 т/25 км	т/км	210	0,75									
41	Пальє	авто	загальна витрата палива	л	20	24,7									
42	Розвантаження добрив	автокран		год	3	541,7									
43	Завантаження добрив	стропільщик		га	84	1,21									
44	Боронування посівів	Т-150 + пружинна борона		га	84	6,05									
45	Боронування посівів (другий слід)	Т-150 + пружинна борона		га	9	6,05									
46	Пальє	Т-150 + пружинна борона	загальна витрата палива	л	147	24,7									
47	Пальє	авто	1,7 кг												
48	1 - Внесення ЗЗР	Case 3330	Аксасал Шериф Меленяг Абсолют Альфа Супер Сулер Мачо КАС	га	84										
49	Підвезення ЗЗР	авто	0,02 кг/га 1,7 кг 0,02 кг/га 0,5 л/га 0,5 л/га 0,15 л/га 0,05 л/га 10 кг/га	га	84	310									33315
50	Пальє	авто	2,6 км	га	84	4,4									
51	Підвезення води	авто + бочка	загальна витрата палива	л	14	24,7									
52	2 - Внесення ЗЗР	авто	14 т/4 км	т	14	60									
53	Підвезення ЗЗР	авто	50 л												
54	Пальє	авто	0,6 л/га 0,5 л/га 0,15 л/га 0,07 кг/га 0,05 л/га 8 кг/га	га	84	310									59718
55	Підвезення води	авто	Старк Дот Альфа Супер Бомбардир Сулер Мачо КАС	га	84	310									
56	3 - Внесення ЗЗР	Case 3330	загальна витрата палива	л	14	24,7									
57	Підвезення ЗЗР	авто	14 т/4 км	т	14	60									
58	Пальє	авто		га											
59	Підвезення води	авто + бочка		л											
60	4 - Внесення ЗЗР	авто		л											
61	Підвезення ЗЗР	авто		га											
62	Пальє	авто		л											
63	Підвезення води	авто		га											
64	5 - Внесення ЗЗР (насіники)	Case 3330		га											
65	Підвезення ЗЗР	авто		л											
66	Пальє	авто		л											
67	Підвезення води	Case 3330		га											
68	6 - Внесення ЗЗР (дескації)	авто		га											
69	Підвезення ЗЗР	авто		л											
70	Пальє	авто		л											
71	Підвезення води	авто + бочка		л											
ВСЬОГО по основному обробітку															315371,133

Додаток І

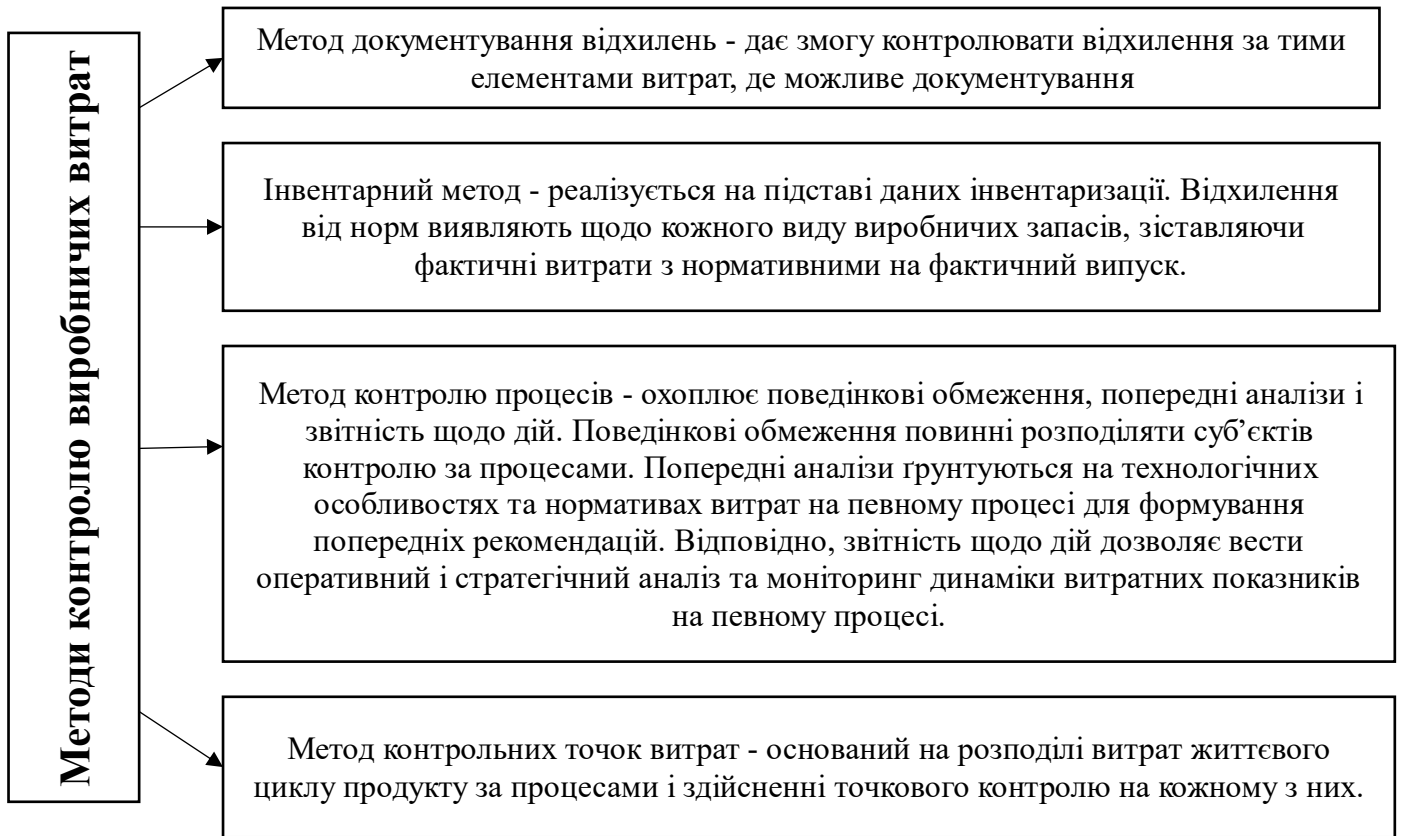

Рисунок І.1 Методи контролю виробничих витрат ТОВ а/ф «Вікторія»

Рисунок І.2 – Запропонована методика проведення внутрішнього контролю системи управління витратами в ТОВ а/ф «Вікторія»